

AA – Medaile Hanse Christiana Andersena, Andersen Award, nejvyšší mezinárodní cena v oblasti tvorby pro děti a mládež. Cenu každý druhý rok uděluje → IBBY, International Board on Books for Young People žijícímu autorovi, jehož dílo je trvalým příspěvkem k rozvoji literatury pro děti a mládež. Má dvě sekce: od 1956 za literární tvorbu, zde byl oceněn Bohumil Říha (1980) a od 1966 také za ilustrátorskou tvorbu, kde má Česká republika/Československo tři vyznamenané (1968 Jiří Trnka, 1988 Dušan Kálally, 1992 Květa Pacovská). Cena je neoficiálně nazývána Nobelova cena literatury pro děti a mládež.

mij

AAKESON, Kim Fupz, 12. 9. 1958 Kodaň (Dánsko), dánský prozaik. Debutoval r. *Gå løs på livet* (1982, *Pustit se do života*), jež nese charakteristické rysy autorovy pozdější tvorby – vtip a humor značné intenzity a dynamiky, vybuchující jako gejzír z témat nadmíru vážných a závažných. Nejsilnější stránkou jeho umění je unikátní schopnost přiblížit čtenáři slabost, outsiderství a duševní poruchu, často ve světle nemilosrdného hledání pravdy o většinové společnosti. Takto zaměřen je i komorní příběh osamělého, o nový životní směr usilujícího mladého muže v díle *Englebarnet* (1991, *Andílek*). Humor i dojetí vyvolává podle kritiky r. *Alting og Ulla Vilstrup* (1998, *Všechno a Ulla Vilstrupová*), v němž je děj podán z psychologicky dokonale propracované perspektivy duševně zaostalého hrdiny. Autor si svá díla původně také sám ilustroval, nyní se soustředí na texty, jež prozrazují jedinečný stylistický talent současné dánské lit. D. d.: r. *De Gale* (1991, *Šílenci*).

mij

ANDERSEN Hans Christian, 2. 4. 1805 Odense (Dánsko) – 4. 8. 1875 Kodaň (Dánsko), dánský prozaik, básník a dramatik, nejslavnější pohádkář všech dob. Pocházel z nejchudších vrstev, ve čtrnácti odešel do Kodaně, kde se mu dostalo podpory mocných mecenášů, mezi

nimi i krále Fredrika VI. Dva roky studoval na královské škole zpěvu a tance, po maturitě se chtěl věnovat především divadlu, nakonec prorazil jako prozaik a básník. Básnického debutu dosáhl sb. *Det døende barn* (1827, Umírající dítě) a především sb. *Digte* (1930, Básně), jež ho přiřadily k významným romantickým básníkům té doby. Prozaický debut – romantickofantaskní próza *Fodrejse fra Holmens Canal til østpynten af Amager i aarene 1828 og 1829* (1839, Pěší cesta od Holmenského kanálu k východnímu cípu Amageru v letech 1828-29). Psal operní libreta i romány, evropského průlomu dosáhl dvoudílným r. *Improvisatoren* (1935, *Improvizátor*, č. 1851), inspirovaný pobytem v Itálii. Ještě výraznější autobiografické prvky má r. *Mit livs eventyr* (1855, Pohádka mého života, č. 1965). Světovou proslulost mu přinesly *Eventyr fortalt for børn* (1835 – 1842, Pohádky vyprávěné dětem), jež vyšly v šesti sešitech. Další pohádky následovaly pod názvem *Eventyr og historier* (1843 – 1872, Pohádky a příběhy), čímž vědomě otevřel čtenářskou perspektivu dospělému čtenáři. Ty nejznámější z celkového počtu 156 příběhů jako jsou Ošklivé káčátko, Cínový voják, Malá mořská víla, Sněhová královna, Křesadlo a jiné byly přeloženy do více než stovky jazyků světa. Autorovou inspirací byly lidové pohádky a balady evropských národů i žánr romantické umělé pohádky, jež poznal při kontaktu s jejich tvůrci, např. v Německu, Anglii, Itálii, Portugalsku. (Adalbert von Chamisso, Wilhelm Tieck, Charles Dickens). Charakteristickými rysy poetiky Andersenovské pohádky je bezprostřední a přirozený vypravěčský styl, navozující hovorový tón vyprávění a tím vtažení posluchače do děje, někdy starosvětsky poučující, jindy ironicky odtažitý. Děje se často účastní také neživé předměty, originální je symbolika zvířat a rostlin, provázená nostalgickou atmosférou a nezastíraným sentimentem. Psychologické studie lidských povah otevírají možnosti interpretace daleko za horizontem tradičních pohádkových textů určených výhradně dětem. Umělečtí tvůrci, upravovatelé a interpreti v nich nacházejí jednak odkazy na spisovatelovu nevšední a složitou osobnost, jednak perspektivu propojenou s kulturním povědomím napříč národy a kontinenty.

Při četných pobytech v cizině si Andersen psal deník, později (1860 – 1875) s denními záznamy o všedních i závažných událostech a osobních prožitcích. Tento důležitý zdroj informací byl poprvé zveřejněn až 1936. Jeho romantická a vlastenecká lyrika dosáhla velké odezvy, báseň I Danmark er jeg fodd (1850, V Dánsku jsem zrozen) se měla stát dánskou hymnou. Andersenovými ilustrátory byli u nás Jiří Trnka a Cyril Bouda, české celovečerní filmy: Císařův slavík (1948, Jiří Trnka), Pasáček vepřů (1958, Hermína Týrlová), Císařovy nové šaty (1994, Juraj Herz). D. d.: dram. báseň Agnete og havmanden (1834, Agneta a vodník), autobiogr. r. Kun en spillemand (1837, Jenom muzikant), Billedbog uden Billeder (1840, Kniha obrazů bez obrázků), De to baronesser (1848, Dvě baronky), r. Lykke Per (1870, Šťastný Per, č. 1975). Výbor z pohádek vyšel česky několikrát, často s ilustracemi významných malířů (Jiří Trnka 1981, Cyril Bouda 1969, 1996). Kompletní vydání pohádek vyšlo dvakrát: Pohádky a povídky I. a II. (uspořádal Jan Rak, ilustr. Cyril Bouda), v jubilejním roce 2005 vydal Albatros reedici, a to s doslovem Františka Fröhliche. Lit.: Jens Andersen, Andersen. En biografí. København, 2003.

mij

ASBJØRNSEN Peter Christian, 15. 1. 1812 Kristiania (Norsko) – 5.1. 1885 Kristiania (Norsko), norský pohádkář a sběratel lidových pohádek. Povoláním lesník a přírodovědec. Napsal En naturhistorie for ungdom (1838 – 48, Přírodopis pro mládež, 6 svazků). Společně s básníkem a pastorem Jørgenem Moe (1813 – 1882) sbírali a zaznamenávali norské lidové pohádky, pověsti a poezii. Jejich spolupráce, jež trvala do 1853, znamenala významnou fázi v norském národním obrození, a to jak v procesu kulturního sebeuvědomování, tak při pozdější kodifikaci spisovné norštiny. Byli pod bezprostředním vlivem německých romantiků, zvláště bratří Grimmů, jejichž pohádky překládali do norštiny. Sb. pohádek Norske folkeeventyr

(1842-44, č. *Norské lidové pohádky* 1941, *Veselé norské pohádky* 1957, *O princeznách z Modrého vrchu* 1973, *Norské pohádky* 1994) patří ke zlatému fondu národní kultury, neboť z nich vycházejí základní obrysy rázovitých lidových postav, pohádkových a mytologických bytostí, fantastických motivů, poetických rčení a úsloví, tvořící živý referenční rámec literární i obecně kulturní. D. D.: *Norske huldreeventyr og folkesagn*, 2 sv. (1845-48, *Norské pohádky o huldrách a lidové pověsti*).

mij

AUKRUST, Kjell, 19. 3. 1920 Alvdal (Norsko) – 24. 12. 2002 Oslo (Norsko), norský malíř, kreslíř, prozaik, humorista a scenárista. Vystudoval uměleckoprůmyslovou školu a řadu let pracoval jako výtvarník v novinách a časopisech. Debutoval novelou *Vesle-Ola* (1949, *Malý Ola*), jeho popularita rostla především v 60. a 70. letech. Časopisecky vycházející komiksový seriál *Flåklypa* (1962, *Floklypa*) přetvořil spolu s filmařem Ivo Caprinem do podoby kresleného filmu (*Grand Prix*, 1975), jež se na dlouhou dobu stal s pěti miliony norských diváků nejúspěšnějším filmem v Norsku (promítán v 30 zemích). Z lid. humoru, pohádkových motivů a pepných vyprávění čerpal ve svých humor. prózách, např. v r. *Tre små venner* (1980, *Tři malí přátelé*), které jako většinu svých knih doprovodil originálními ilustracemi, jež se dočkaly značné popularity mezi malými i velkými čtenáři. V povídkách *Ludvigs jul* (1999, *Ludvíkovy vánoce*) shrnul s melancholií a pokorou adventní a vánoční zvyky nor. venkova. Obdržel řadu norských ocenění, mj. Rytířský řád sv. Olava. D. d.: humorné příběhy *Emanue Desperados* (1992, *Emanuel Desperados*), deníkové záznamy *Takk for en dag* (1994, *Díky za každý den*), vzpomínkové prózy *En liten og en små* (1995, *Malý a ještě menší*).

mij

AUGUSTOVA CENA – Augustpriset – vyznamenává každoročně vybrané dílo napsané ve švédštině. Tato cena, udělovaná od roku 1989 a nesoucí jméno podle klasika švédské literatury Augusta Strindberga, je Švédským svazem nakladatelů udělována ve třech kategoriích: 1. dílo krásné literatury, 2. odborný či populárně vědecký titul, 3. kniha pro děti a mládež. Odborné poroty ze zástupců nakladatelství a literární kritiky rozhodují o rozdělení finančního obnosu 100 tis. švédských korun. Od roku 1994 byla zavedena tzv. Malá Augustova cena (Lilla Augustpriset) pro účastníky ve věkové kategorii 16 – 20 let, kteří se mohou přihlásit básnickým, prozaickým, esejistickým či odborným textem do deseti stran.

mij

AUSTREM(OVÁ) Liv Marie, 30. 1. 1947 Vågå (Norsko), norská prozaička a dramatička. Vystudovala angličtinu a divadelní vědu, pracovala jako učitelka a div. režisérka. Debutovala r. pro děti Vikagjengen (1985, Parta z přístavu). Nejvýznamnějšího ocenění (Brageprisen) se jí dostalo za dvojici obrázkových knih pro nejmenší, Tvillingbror (1995, Bratr dvojče) a Tvillingsøster (1997, Sestra dvojče), jež vytvořila spolu s malířem Akinem Düzakinem. Prostřednictvím drobných starostí a radostí zachycuje vývoj sourozeneckého vztahu. Obrázky přitom text pouze neilustrují, ale přesahují ho, čímž otevírají prostor nejmenším dětem, kteří se tak mohou osamostatnit ze závislosti na předčítání rodičů. Věnuje se i odborné lit., napsala učebnici pro vysoké školy pedagogického směru Møte med psykiatrien (1999, Setkání s psychiatrií). D. d.: R. Gyda (1995, Gyda), hist.r. Rikkens reise (1997, Rikkina cesta), pro děti Tonen som vart borte (1998, Zmizelý tón), Skavanken (2004, Zlobivka).

mij

BARNBOKEN – Dětská kniha - švédský odborný časopis, vydávaný od roku 1977 Švédským institutem dětské knihy (SBI). Kdysi informační brožura se proměnila v nejvýznamnější vědecké periodikum ve Skandinávii s daným zaměřením. Vychází dvakrát ročně a obsahuje články, recenze a odborné studie o různých aspektech literárních a kulturních. Důležitou součástí časopisu je i bibliografie vědeckých publikací a současného výzkumu v oblasti literatury pro děti a mládež.

mij

BELSVIK Rune, 14. 4. 1956 Haugesund (Norsko), norský prozaik a dramatik, píšící v nynorsk. Původním povoláním byl ošetřovatelem ve zdravotnictví. Debutoval r. Ingen drittunge lenger (1979, Už žádný darebák), jež je jako většina autorových děl určen pro starší děti a mládež. Rozhlasová hra Mitt første kyss (1983, Můj první polibek), novely a romány pro mládež, např. Kjærleiken er eit filmtriks (1992, Lásky je filmový trik), prokazují hluboký ponor do nitra dopívajících, jejich touhy po blízkosti a fyzické lásce. Autor rozkrývá *peklo pubertální osamocení*, jak se vyjádřila kritika. Nejpopulárnější prózou, která byla také zdramatizována pro divadlo, rozhlas a film, je šestidílná série o postavičce z autorova alternativního světa, Dustefjerten (Hlupáček, 1991). Také zatím poslední díl Dustefjerten og den store sommarferien (2003, Hlupáček a velká prázdninová cesta) se vyznačuje jazykovou vytříbeností a tichým, nenápadným humorem. Nikoli vnější dramatické události, ale vnitřní prožitky a pocity, očekávání, sny a fantazie hrdinů autorova originálního literárního kosmu tvoří charakteristickou poetiku, jež oslovuje mládež i dospělé. D. d.: Dustefjerten og den store gullfiskjakta (1993, Hlupáček a velký hon na zlatou ryбку), Dustefjerten og den store parsipanfesten (1994, Hlupáček a velký parcipánový svátek), sb. nov. Sirkushestar og kabinet (1985, Cirkusové koně a králíci), r. Så lenge det er egg er det

håp (1987, Dokud existuje vajíčko, je naděje), Utslett (1994, Vyčerpaný), På nippet (1995, Na hraně), Ein naken gutt (Nahý kluk, 2000).

mij

BERGSTRÖM(OVÁ) Gunnilla, 3. 7. 1942 Göteborg (Švédsko), švédská výtvarnice, prozaička a básnířka. Vystudovala žurnalistiku a pracovala jako redaktorka ve významných denících, od roku 1975 se věnuje výhradně spisovatelství. Debutovala prózou Mias pappa flyttar (1971, Miin tatínek se stěhuje), kde tematizovala pocity dítěte, prožívající rozvod rodičů. Osobní zkušenost po narození postižené dcerušky proměnila v tvůrčí inspiraci a vložila do veršů a říkanek Ramsor och Tramsor om Bill och Bolla (1978, Verše a říkanky o Billovi a Bolle). Průlom přinesla obrázková knížka God natt Alfons Åberg (1972, Dobrou noc Alfonsi Åbergu) o večerních rituálech dětí předškolního věku a jejich zápasu o každou minutu před usnutím. Následovalo 24 knih o životě malého Alfonse, ve Švédsku vydaném v celkovém nákladu 3,5 milionu výtisků (v překladech vyšly další 2 miliony). Text psaný v próze nebo ve verších popisuje každodenní starosti a radosti, naděje, obavy, záchvaty smíchu, ale i negativní pocity dítěte jako zlomyslnost, závist, sobectví a žárlivost. Kritika hovoří o psychologických minidramatech, o magii všedního dne, autorka dětem i dospělým připomíná, že tyto pocity a stavy smíme a máme prožívat, a to nikoli v izolaci, ale společně. Alfons je zachycen vždy jen s tatínkem, aniž by bylo naznačen důvod či okolnosti maminčiny permanentní nepřítomnosti. Nedílnou součástí knih plných humoru a empatie jsou autorčiny ilustrace, zachovávající společný výraz obou složek; technika akvarelu, tuše a koláže pomáhá zprostředkovat určité rysy naivismu a absurdity a účinně podtrhuje psychologicky působivý detail. Jistě neobvyklé je, že autorka nechala svého populárního hrdinu i zestárnout a zmoudřet, takže v posledních knihách pronáší nejen vtipné, ale i filozofické sentence. Příběhy o Alfonsovi se staly televizním seriálem, divadelním představením, cd-romem. Autorka se

věnuje také scenografii a loutkovému divadlu, Alfonsovy humorné veršovánky vyšly samostatně ve zhudebněné podobě. Autorka pracuje ve vedení Švédské akademie dětské knihy, aktivně se zasazuje za vstřícnost a porozumění mezi náboženstvími. Spolu se svým nakladatelstvím (Rabén & Sjögren) založila cenu Alfons-Pokalen, oceňující přínosné tvůrčí činy v oblasti kultury pro děti. D. d.: verše Tokigt och klokigt om Bill och Bolla (1979, Rozverně i moudře o Billovi a Bolle) próza Flyg! sa Alfons Åberg (1997, Let', řekl Alfons Aberg), závažné existenciální otázky klade Hur långt når Alfons Åberg? (2002, Kam až dosáhne Alfons Aberg?)

mij

BESKOW(OVÁ) Elsa, 11. 2. 1874 Stockholm (Švédsko) – 30. 6. 1953 Stockholm (Švédsko), švédská prozaička a ilustrátorka, zakladatelka švédské literatury pro děti. Vystudovala uměleckoprůmyslovou školu, debutovala knížkou Sagan om den lilla, lilla gumman (1897, Příběh o malinké stařence), lit. i komerčního průlomu však dosáhla prózou Puttes äventyr i blåbärsbogen (1901, Puttina dobrodružství z borůvkového lesa). Její tvorba, pokrývající celou první polovinu 20. stol., postupně měnila celkový charakter dětské knihy ve Švédsku, a to jak v oblasti literární, tak výtvarné. Vtipně humorné, ale také břitce průbojně prozaické i básnické texty prozrazují lásku k dětem i k přírodě. Sama je doprovodila ilustracemi, jež vycházejí z detailního, botanicky precizního vidění světa a tím jsou neobyčejně imaginativní. Celoživotní zájem o květiny propůjčil jejímu světu unikátní rysy – ačkoliv rostliny mají lidské obličej, jejich přirozenost a identita je naprosto zachována. Intenzivní kontakt s dětským čtenářem navozuje něžným humorem, důvěrnou atmosférou a pohádkovým napětím. Sama si cenila spíše pohádkových próz než svých obrázkových knih pro nejmenší, právě ty však vycházejí dodnes, např. Hattstugan (1930, Domeček v klobouku). Pro starší děti psala prózu, např. příběhy třech neobvyklých tet – Tant Grön, Tant Brun och Tant Gredelin (1918 - 1947,

Teta Zelená, teta Hnědá a tetička Šedivka), poslední autorčina kniha prozrazuje zájem o aktuální dění, Røda bussen och gröna bilen (1952, Červený autobus a zelené auto). Ilustrovala všechny své příběhy, sb. lid. pohádek – Tummelisa (Malenka) i čítanky pro základní školu, na níž se podílela i textově. Její tvorba oslovila široký okruh malých čtenářů ze všech sociálních vrstev. Její tvorba se čte a vydává dodnes, stala se součástí švéd. národního odkazu. D. d.: Tant Bruns födelsedag (1925, Narozeniny tety Hnědé), Det hände en gång (1944, Bylo nebylo). Lit.: Margareta Sjögren, Elsa Beskow och hennes värld. Bonnier Fakta (1983).

mij

BIRKELAND, Thøger, 20. 3. 1922 Kalundborg (Dánsko), dánský prozaik. Vystudoval učitelství a celý život působil jako učitel na různých typech škol. Debutoval r. Drengene fra Stenborg (1958, Kluci ze Stenborgu). Charakteristické rysy jeho tvorby se pak naplno rozvinuly v r. Når hanen galter (1961, Když kohout zakokrhá) – spontaneita vyprávění, detailní znalost školského prostředí, solidarita s dětmi, zvláště těmi nejslabšími. Jeho tvorba skýtá i zajímavé a dojemné charakterové studie, např. r. Johan (1995, Johan). V r. Krummerne (1969, Krumáci) jsou hlavní postavy – děti i dospělí - vlastně antihrdinové: přestože nejistí a vystrašení, jejich vřelý humor bezpečně vítězí nad nástrahami a překážkami, a stává se tak účinným nástrojem strategie přežití. Podle sedmi knih o Krumácích byly vytvořeny 3 filmy, knižních výtisků se prodalo přes 250 tisíc. Více než 80 knih se vyznačuje pozitivním, naději vlévajícím poselstvím, jež oslovilo již několik generací dán. mládeže. Psychol. zajímavé jsou také kriminální romány, např. Saftevandsmordet (1968, Vražda limonádou). Jeho tvorba byla oceněna řadou významných cen a uznání. D. d.: r. Farlig fredag (1970, Nebezpečný pátek), Krumme på ski (1978, Krumáci na lyžích), adventní příběh Julekrummer (1981, Vánoční Krumáci), detektivka V som Viktor (1986, V jako Viktor), Alene i mørket (2000, Sama ve tmě), Morfar og bierne (2002, Dědeček a včely).

mij

BOKMÅL [bukmól], jedna ze dvou variant současné spisovné norštiny. Navazuje na hist. vývoj propojený s dánštinou, do roku 1928 byl označován jako *riksmaal*. Bokmållem dnes hovoří asi 80% obyvatelstva po celém Norsku, jeho podoba je rozrůzněna geograficky i sociálně.

mij

BØDKER(OVÁ) Cecil, 27. 3. 1927 Fredricia (Dánsko), dánská prozaička a dramatička. Vyučila se zlatnickému řemeslu. Do literatury vstoupila modernistickou sb. b. Luseblomster (1955, Váhavé květiny). Básnický jazyk a imaginace se odrazily i v autorčiných prózách. Povídky ze sb. Øjet (1961, Oko) vešly do čítanek a antologií moderní dánské novelistiky. Fantastické prvky rozvinula jak v řadě rozhlasových her, tak v experiment. r. Tilstanden Harley (1965, Stav Harley). K nejvýznamnějším dílům dánské lit. pro děti a mládež patří r. Silas og den sorte hoppe (1967, Silas a černá klisna), první díl série o chlapci Silasovi, vyrůstající v jakési alternativní společnosti mimo reálný prostor a čas. Správa věcí veřejných je v této utopii svěřena dětem a Silas, na počátku věčně revoltující anarchista bez rodičů, prochází procesem zrání v nepřátelském a nemilosrdném prostředí. Na cestě k dospělosti, k odpovědnému rodinnému životu a vědomému hledání morálních hodnot, prožívá vztahy lásky a přátelství. Vypravěčské mistrovství a hluboký humanismus charakterizují autorčin r. pro dospělé, Salhandlerskens hus (1972, Dům prodavačky soli), inspirovaný vlastními zkušenostmi z pobytu v Africe. Obdiv ke kultuře tak odlišné, respekt k hledání svobody vnitřní i vnější, snaha pochopit svět perspektivou ženského osudu, to jsou aspekty, jež ji doprovázely i následujících letech. Psychologicky fundované, teologicky nedogmatické a lidsky citlivé je autorčino převyprávění Nového zákona Marias barn. Drengen (1983, Mariino

dítě. Chlapec). Její díla byla přeložena do řady jazyků, jako jediná dánská spisovatelka obdržela AA (1976). Její knihy ilustrovali další laueráti Andersenovy zlaté medaile, Ib Spang Olsen (AA 1972) a Sven Otto S. (AA 1978). D. d.: r. Fortællinger omkring Tavs (1971, Příběhy o Tavsovi), Evas ekko (1980, Evina ozvěna), Silas og flodrøverne (1998, Silas a říční lupiči), historický r. Hungerbarnet (1990, Dítě hladu). Lit.: Gunnar Jakobsen, Cecil Bødker (2001).

mij

BRAGOVA CENA - Brageprisen – nejvýznamnější literární ocenění v Norsku. Smyslem je podpořit zájem o literaturu a přispět ke zvýšení její úrovně. Od roku 1992 ji uděluje nadace Norská knižní cena (Den Norske Bokprisen), a to ve čtyřech kategoriích: krásná literatura, odborná literatura, kniha pro děti a mládež a tzv. otevřená kategorie, jejíž zaměření se každý rok proměňuje (eseje, komiksy, novely apod.) V posledních letech se uděluje také čestná cena za celoživotní dílo. Název ceny odkazuje k nanejvýš výřečnému bohovi Bragovi, jedné z podob Ódina, nejvyššího boha severské mytologie.

mij

BRINGSVÆRD Tor Åge, 16. 11. 1939 Skien (Norsko), norský prozaik, dramatik, esejista a překladatel, jeden z nejproduktivnějších nor. spisovatelů. Řadu let působil jako programový ředitel v nor. rozhlase i v mnoha jiných kulturních institucích. Do lit. vstoupil jako novelista Det står skrevet (1966, Stojí psáno) s převyprávěnými příběhy z různých náboženství. Pohádky, biblické příběhy a mýty z celého světa ho fascinovaly po celý život, často je zpracovával společně s Jonem Bingem (nar. 1944), ve spolupráci s ním vydával první norské scifi r., např. Å miste et romskip (1969, Ztráta kosmické lodi). Jako autor pro děti debutoval příběhem Ruffen – sjøormen som ikke kunne svømme (1973, Ruffen – mořský had, jenž

neuměl plavat). Jeho rozsáhlá tvorba pro děti (65 knih) se dá rozdělit do několika žánrových skupin. Dramata, čerpající z látky historické – Marco Polos nye eventyr (1980, Nová dobrodružství Marka Pola) i mytologické – Tor med hammer'n (1980, Tor a jeho kladivo). Další skupinu tvoří série obr. knížek, rozverných povídek o Karstenovi a Petře, dětech z norskova a jejich každodenních dobrodružstvích. Úspěšné jsou autorovy obrazové publikace na témata cestování v čase i prostoru: někdy poeticky humorné – De hellige tre narrer (1996, Tři svatí šašci) o doprovodu Tří králů putujících do Betléma, jindy populárně naučné – Tordenguden (1988, Bůh hromu), Medusa (1998, Medúza) a další, přičemž záměrně smazává rozdíly mezi cílovou skupinou dětí a dospělých. V tvorbě pro dospělé zaujímá čelné místo pětice románů o Džingischánovi a době, kdy mongolská vojska ovládala značné části Asie i Evropy. Gobi. Min prins (1994, Gobi. Můj princ) spojuje autorovo vypravěčské umění a jeho vášeň rozkrývat dosud neznámé souvislosti historické a psychologické. D. d.: Reiser til verdens ende (1989, Cesta na konec světa), Pinocchio-papirene (1978, Pinocchiovy papíry), Minotauros (1980, Minotaurus), Petra får besøk (1994, Petra má návštěvu), Karsten har bursdag (1994, Karsten má narozeniny), Den enøyde (1996, Jednooký), Gobi. Baghdad (1997, Gobi. Bagdád), Noa (Noe, 1997), Guds klovn (2004, Boží klaun).

mij

DAHLE(OVÁ) Gro, 15.5.1962 Oslo (Norsko), norská básnířka, prozaička a autorka obrázkových knih. Začínala jako učitelka. Charakteristickým rysem její poetiky je dynamická spontánnost a nezkrotná radost z jazykových hříček i přetavených příběhů, ať už jsou pohádkové, biblické či cizokrajné inspirace. Debutovala v roce 1987 básnickou sb. Audiens (1987, Audience), je autorkou děl mnoha žánrů pro děti i pro dospělé, její styl a vidění světa je označováno za naivistické či surrealistické. Od roku 1999 začala úžeji spolupracovat s výtvarníkem →Sveinem Nyhusem, který je jejím manželem. Společně vydali např.

obrázkovou knížku Snill (2002, Hodňoučká), jež získala renomovanou cenu Brageprisen v kategorii dětské knihy. Zpracovává motiv dítěte, jež je tak způsobné a poslušné, až se stane neviditelným. Návratu do normálního stavu dosáhne až v okamžiku, kdy projeví svou vlastní vůli a osobnost. Jejich Sinna mann (2003, Rozhněvaný muž) tematizuje násilí v rodině a je kritikou doporučen i jako psychol. poučná četba zvláště pro rodiče. D. d.: Pro děti: Simon og Kaia kler på seg (1995, Šimon a Kája se oblékají), Simon og Kaia ser på video (1996, Šimon a Kája se dívají na video), přebásnění: Jobs bok (2000, Kniha Jobova), r. pro dospělé (Fem vinder over Tavalon (2001, Pět vichrů nad Tavalonem), pronejmenší Djeveltanna (2004, Ďábelský zub).

mij

EEG Harald Rosenløw, 18. 8. 1970 Tønsberg (Norsko), norský prozaik. Vystudoval dějiny náboženství se zaměřením na vietnamský buddhismus, který inspiroval i jeho debut, r. Glasskår (1995, Skleněný džbán). Toto dílo oslovuje mládež jejich vlastním jazykem, přináší neobvyklý příběh a silné poselství. R. Stjernetrekker (2002, Lovec hvězd) reaguje na aktuální vývoj moderní doby – reálně žitý svět dostává konkurenci v paralelním, virtuálním světě na internetu, kde si při chatování může kdokoli přivlastnit přídavnou, fiktivní identitu. R. Alle duene (2003, Všechny holubice) je vážný, zneklidňující příběh, odehrávající se mimo čas a prostor: děti hledají svou cestu ke smyslu lidství uprostřed nenávistného a nebezpečného světa dospělých. Mezi obyvateli ghetta, za jehož zdmi zuří válka, se objeví muž pověřený úkolem zneškodnit a postupně odstranit všechny, kdo mají příliš velký a výrazně zahnutý nos. Autorův hlas proti rasové nesnášenlivosti je namířen do minulosti i do přítomnosti. D. d.: Vrengt (1997, Naruby), Karmakongen (2000, Král karmy).

mij

EGNER Thorbjørn, 12. 12. 1912 Oslo (Norsko) – 24. 12. 1990 Oslo (Norsko), norský prozaik, básník, ilustrátor, hud. skladatel. Vystudoval střední uměleckoprůmyslovou školu, pracoval jako reklamní výtvarník, ilustrátor v novinách, od 1945 spolupracovník nor. rozhlasu, jeho písničky a pořady byly velmi populární. Už za války vyšly jeho první knížky pro děti, *Den nye barneboka* (1941, Nová knížka pro děti), ale také dokumentární publikace, např. *Gamle hus i Vågå* (1945, Staré domy z Vågå), v němž se věnoval etnografii a architektuře, ale také životním osudům a spiritualitě obyčejných lidí rybářských osad u západonorských fjordů. Průlomem jeho tvorby byla moderní pohádka *Karius a Baktus* (1948, *Kazík a Bacilík*) o dvou rozverných chlapících, kteří se usadili v zubech malého Jense, aby si tam zařídili pohodlné bydlení. Jensova nečekaná návštěva zubaře a následné čištění zubů jim však plány překazí a oni si musí hledat živobytí jinde. Také r. *Folk og røvere i Kardemomme by* (1955, *Lidé a loupežníci z městečka Kardamonu*, č. 1961, *Loupežníci z Veselíčka*) existoval původně v rozhlasové podobě. Knižní vydání autor doprovodil vlastními ilustracemi a notovým záznamem písniček, které v mnoha případech vpravdě zlidověly. Typickým rysem jeho děl je právě propojení příběhu s výtvarnou a hudební složkou, což je předurčilo k uvádění v rozhlase, na divadle a ve filmu. Pohoda, vtip a laskavý humor přinesl i další autorův bestseller, *Klatremus og de andre dyrene i Hakkebakkeskogen* (1953, *Klatremus a ostatní zvířátka v Hakebakském lese*), jež zprostředkoval modifikovaný společenský ideál vzájemného soužití v řádu a harmonii. Vedle humoru byl se samozřejmostí přijímán také autorův koncept didaktický. Na svou dobu jedinečný úspěch jeho tvorby pro děti, která určovala povědomí několika dětských generací, se odrazil také na vřelém přijetí autorových učebnic a čítanek pro první stupeň zákl. škol - *Lesebøker* (1950-72, *Čítanky*), vyšlo celkem 2 250 000 výtisků v šesti svazcích. Egnerovy knihy spoluutvářely atmosféru a možná i mentalitu poválečného Norska. Byly přeloženy do 20 jazyků, jsou stále vydávány, byly

z dramaturgického hlediska pro divadlo, film a televizi. D. d.: Gamle hus i Rauland (1945, Staré domy z Raulandu), zpěvníky Tretten viser fra barnetimen (1951, Třináct písniček z pořadu Pro nejmenší), Bamsefar og andre viser fra barnetimen (1971, Míšuův tatínek a další písně z pořadu Pro nejmenší), pro děti Tommy og elefanten (1958, Tommy a slůně).

mij

GAARDER [górder] Jostein, 8. 8. 1952 Oslo (Norsko), norský prozaik. Vystudoval literaturu a filozofii, působil jako učitel na střední škole a na lidové vysoké škole v Bergenu. Debutoval sb. povídek Diagnosen og andre noveller (1986, Diagnóza a jiné novely), uznání došel r. pro mládež Kabalmysteriet (1990, *Tajemství karet*, č. 1996), v němž je originálně zobrazeno hledání komunikace mezi malým Hansem Thomasem a jeho otcem. Náhody, nevysvětlitelná setkání a tajuplné objevy, jakož i neobvyklá historie vlastní rodiny, to je předivo tohoto příběhu o napínavém poznávání světa. Zvídavý pohled na svět je základním východiskem také v r. Sofies verden (1991, *Sofiin svět*, č. 1995, 2002), který vyšel z pedagogického záměru napsat souhrnné dějiny filoz. a evropského myšlení. Čtrnáctiletá Sofie nachází ve schránce tajemné dopisy, které po překonání řady překážek vytvářejí přehled o filoz. školách, směrech, osobnostech od starořecké filozofie po současnost. Text sestavil učitel Alberto Knox, který ve čtenářce podněcuje zvědavost, zvídavost, touhu po poznání a schopnost dívat se na svět kolem sebe s údivem i obdivem. Románová konstrukce však tento rámec přesahuje – Sofie a Knox jsou postupně prozrazeny jako fiktivní postavy, rafinovanou lit. proměnou se dovídáme o skutečné adresátce Hildě a jejím otcí. Román byl přeložen do 50 jazyků, byl zfilmován, zdramatizován pro televizi, divadlo i muzikál, na jeho základě vznikly nejrůznější počítačové hry, interakční CD-ROM apod. R. I et speil, i en gåte (1993, *Jako v zrcadle, jen v hádance*, č. 1999) zachycuje s neobvyklou otevřeností, ale i básnickou naléhavostí téma nevyléčitelné nemoci a blížící se smrti dítěte. Setkání s mimozemskou civilizací a údiv nad vlastním světem

i sama nad sebou je vtipně zpracován v příběhu *Hallo? Er det noen der?* (1996, *Haló, je tu někdo?*, č. 1996). Z knih pro dospělé došla největšího ohlasu novela *Vita Brevis* (1996, *Vita Brevis*, č. 1997) o zradě pozemské lásky v životě sv. Augustina. Mládeži je určen r. *Appelsinpiken* (2003, *Dívka s pomeranči*, 2004), jež propojuje motiv tajemných dopisů s osudovou láskou a smrtí nejbližších. D. d.: *Julemysteriet* (1992, *Kouzelný kalendář*, č. 2002), *Maya* (1999, *Maya*), *Sirkusdirektørens datter* (2001, *Dcera ředitele cirkusu*, č. 2005).

mij

GRÍPE(OVÁ) Maria, 25. 7. 1923 Vaxholm (Švédsko), švédská prozaička. Na Stockholmské univerzitě vystudovala filozofii a teologii. Sama uvádí, že začala psát dětskou lit. vlastně pro svou dceru Camillu. Je autorkou čtyřicet titulů, většina z nich jsou napínavé příběhy s dramatickou, nadpřirozeně vypadající zápletkou. Autorčino dílo patří ke klasické četbě v celé Skandinávii, bylo přeloženo do třiceti jazyků (mj. i do slovenštiny), neboť v konečném důsledku klade naléhavé filozofické otázky. Metodou psychol. realismu podtrhuje jedinečnost osobnosti dítěte. Průlomem její tvorby se stal r. *Josefin* (1961, *Josefina*), zachycující charakter nenápadné dívenky, vyrůstající na zapadlém venkově jako nejmladší dcera stárnoucího pastora. Ze světa dospělých, jemuž vůbec nerozumí, se utíká do nekonečného snění, jež jí naopak znemožňuje rozeznat realitu a fantazii. Své skutečné jméno, Anna Šedá, si sama pozměnila na Josefínu Johanderssonovou, což je spojení dvou nejčastějších švédských příjmení (Johansson a Andersson). Jméno i svou životní roli si chce určit sama. Povahový kontrast a dějovou protiváhu představuje kamarád Hugo, nekonvenční venkovský kluk, robustní a sebevědomý. Josefině a Hugovi věnovala autorka sérii úspěšných románů. Vybraným jazykem a etickým poselstvím zapůsobila další díla, např. r. *Glasblåsarns barn* (1964, *Sklářovy děti*), kterou ilustroval spisovatelčin manžel, výtvarník Harald Gripe (1921 – 1992). V sedmdesátých letech společně vydali pět knih o chlapci jménem Elvis Karlsson,

jehož portrét i příběh bývá označován za nejpřitažlivější, nejvřelejší a dětem nejbližší. Byl pokřtěn po matčině generačním idolu, kterým byl zpěvák Elvis Presley, ale matčiným představám či snům se podříditi odmítá – ve světě plném složitých vztahů, rolí a zájmů zůstává Elvis svůj. V knize je den po dni zachycen poslední předškolní a první školní rok, chlapcův portrét vyniká zajímavými konturami a vnitřní pravdivostí: dosáhnout na vlastní identitu, to je hlavní cíl každého bez ohledu na věk. Mnohé z příběhů Gripeové byly zdramatizovány pro rozhlas, film i divadlo a staly se součástí kulturního povědomí v celé Skandinávii. Spisovatelka je nositelkou řady švédských i mezinárodních ocenění, nejvyšším z nich je AA (1974). D. d.: pokračování r. Hugo och Josefíne (1963, Hugo a Josefína), Den riktiga Elvis (1978, Správný Elvis), Bara Elvis (1980, Jenom Elvis), detektivní r. Tordyveln flyger i skymningen, (1978, Ovád letí temnotou), dobr. r. Och de vita skuggorna i skogen (1985, A bílé stíny v lesích), Skuggornas barn (1986, Děti temnoty), Eгна världar (1997, Vlastní světy).

mij

HAGERUP Klaus, 5. 3. 1946 Oslo (Norsko), norský prozaik, dramatik a básník. Vystudoval divadelní akademii, řadu let působil jako herec a div. režisér. Debutoval básnickou sb. Slik tenker jeg på dere (1969, Tak na vás myslím), jeho další tvorba je věnována především mládeži, kterou ve svých prózách oslovuje osobitým humorem, nápaditými příběhy a zajímavými proměnami žánru od detektivky k fantasy. K jeho nejznámějším dílů patří série o hledání dopívajícího chlapce Markuse, např. r. Markus og Diana (1994, Markus a Diana), nebo gejzír nevyčerpatelných dobrodružství vysloužilého humoristy Magnuse, např. Maratonherren (1998, Pán maratonu). K autorovým celoživotním zájmům patří také sport, což se projevuje i v jeho tvorbě. Kritika, která oceňuje jeho elegantní styl a neotřelý humor, věnovala pochvalnou pozornost autorově biografii vlastní matky, básnířky Inger Hagerupové

s názvem *Alt er så nær meg* (1988, *Vše je mi tak blízko*). Je autorem muzikálů, div. a rozhlasových her. D. d.: r. *I går var i dag i morgen* (1992, *Včera byl dnešek zítra*), hra *Blå fugler* (1993, *Modří ptáci*), pro děti *Kristin og Håkon og den olympiske ild* (1993, *Kristina, Hakon a olympijský oheň*), *Kaninene synger i mørket* (2001, *Ve tmě si králíci zpívají*).

mij

HALLER Bent, 5. 6. 1946 Fredrikshavn (Dánsko), dánský prozaik, básník, dramatik a scenárista. Začal se učit v loděnicích, pak vystudoval uměleckou akademii a stal se uznávaným malířem a sochařem. Spisovatelskou dráhu zahájil sociálněkritickým r. *Katamaran* (1976, *Katamaran*), kterému se pro jeho otevřenost dostalo kontroverzního přijetí. Žánr fantastické literatury rozvíjí v r. *Fuglekrigen* (1979, *Ptačí válka*) a *Fredsaberne* (1981, *Opice míru*), podobenství z říše zvířat vedoucí čtenáře k úvahám o ohrožení živočišných druhů včetně člověka, o válce a zachování míru ve světě. Otevřený konec nacházíme rovněž v milostném r. *Balladen om Janne og Valde* (1982, *Balada o Janě a Valdovi*) s charakteristickými rysy autorova stylu – s humorem a melancholií, oscilující mezi snem a skutečností. Naopak vypravěčsky ironický odstup k nesympatickým hrdinům projevuje v postmoderně pojatých vývojových r. *Hjertebogen* (1990, *Kniha srdce*) a *Det glade vanvid* (1994, *Veselé šílenství*). O hledání identity pojednávají také r. z dávných dějin a mytologie dánského národa *Brage Kongesøns Saga* (1993, *Saga o Bragovi Královském synu*). Osudovou roli záchránců civilizace hrají často děti a dospívající. V r. *Lille Lucifer* (1996, *Malý Lucifer*) se čtenáři dostává přehledu o dánské geografii, písňové lid. tvorbě, bájích a pověstech. Přes unikátní šíři záběru i zajímavé dějové peripetie zůstává pro autora typická psychol. kresba charakterů – osamocení hrdinové na okraji společnosti, hledači, obtížní i sobě sama. Autor je velmi plodný a dostává se mu značné popularity, neboť dlouhodobě a zcela vědomě usiluje o smazání hraniční čáry mezi čtivou a zábavnou literaturou na straně jedné a

závažnou literaturou s etickým poselstvím. Je spolutvůrcem televizních pořadů a kreslených filmů. D. d.: sb. básní Gud er blevet ædt af kannibaler (1983, Boha snědli kanibalové), Frø af ugræs (1986, Semeno plevelé), převyprávění klas. lit. Odysseen (1999, Odysea), Iliaden (2000, Iliada), r. Drengen og ånden i fjeldet (1996, Chlapec a skalní duch), Indtil sommeren er forbi (2003, Dokud je léto), Først ved livets ende (2004, Až na konci života).

mij

HAMSUN(OVÁ) Marie, 19. 11. 1881 Elverum (Norsko) – 5. 8. 1969 Nørholm (Norsko), norská prozaička. Původně herečka, od roku 1909 manželka spisovatele Knuta Hamsuna (1859 – 1952), nositele Nobelovy ceny (1920), který byl po 2. svět. válce odsouzen pro kolaboraci s nacisty. O svém životě s ním vydala vzpomínkové knihy Regnbuen (1953, Duha) a Under gullregnen (1959, Pod zlatým deštěm). Sama je známa především jako autorka knih pro děti, které byly před válkou překládány do různých evr. jazyků, např. trilogie Bygdebarn (1934 - 1936, Vesnické děti, č. *Šťastné dětství*, 1936 - 1938).

mij

HAUGEN Tormod, 12. 5. 1945 Trysil (Norsko), norský prozaik. Na univerzitě v Oslo vystudoval germanistiku a dějiny umění, dodnes působí jako překladatel a nakl. redaktor. Debutoval r. Ikke som i fjor (1973, Ne jako loni), který předznamenává charakter jeho budoucích knih: soustavně se věnuje obtížným tématům, bolestné zkušenosti dítěte bez lásky. Značné pozornosti se dostalo r. Nattfuglene (1975, Noční ptáci) o osmiletém Joakimovi, pronásledovaném strachem ze šikany spolužáků, bezmocně přihlížejícím nervovému zhroucení otce. Úzkost dítěte vydaného napospas osamění je znázorněn děsivou představou útočících ptáků. Za psychologicky a stylisticky mistrovské dílo je považováno také volné pokračování Joakim (1979, Joakim), o chlapcově cestě z *hluboké tůně dětství*, v němž dítě

nemá nebo nesmí mít vlastní vůli, směrem k samostatnosti a vnitřní svobodě. Tradiční představa idylického dětství je konstrukce ze světa dospělých, autor tedy své dílo adresuje oběma skupinám. Základními aspekty tvorby je psychoanalýza a magický realismus. Pohádkovou poetiku rozvíjí a překračuje r. Slottet Det Hvite (1980, Bělostný zámek), autor opakovaně problematizuje role rodičů, zvláště otců, např. v Dagen som forsvant (1983, Zmizelý den). Tragickým pokračováním otcovského motivu je také r. Vinterstedet (1984, Zimní místo). Sedmnáctiletý Andreas vyrostl v maškarádě falešných rolí a dospělými vynucených očekávání, nyní chce svou osamělost ukončit vystoupením z času. Na samotě, kde trávil letní prázdniny se však v kalném prosincovém ránu nečekaně objeví jeho vrstevníci a společně prolamují začarovaný kruh nenaplněné touhy po blízkosti. Jako první postmoderní román pro děti byl v Norsku přijat Skriket fra jungelen (1989, Výkřik z džungle), autor ho označil za filmový román, jehož architektura připomíná televizní seriál. Dramatická zápletka je bohatě protkána charakteristickými fantazijními a symbolickými prvky. Psycholog odejme dítěti sny v domnění, že bude zdravější a šťastnější, sny se však osamostatní a promění v nečekané nebezpečí, jež se vizuálně projeví v tom, že v Oslo začne růst džungle. Autor obdržel řadu nor. i mezinár. cen, byl vyznamenán cenou Hanse Christiana Andersena (AA, 1990). D. d.: Zeppelin (1976, Zeppelin), Farlig ferd (1988, Nebezpečná cesta), På sporet av frøken Detektiv (1993, Na stopě slečny Detektivové).

mij

HAUGER(OVÁ) Torill Thorstad, 22. 11. 1943 Oslo (Norsko), norská prozaička, autorka historických románů. Pracovala jako historička v Historickém muzeu v Oslo. Debutova r. Karl Eugen Olsen fra Vika (1976, Karl Eugen Olsen z Viky), od té doby vydala pětadvacet knih pro děti a mládež, mnohé byly zfilmovány a přeloženy do řady jazyků. Největší

popularitu si získaly historické r. *Røvet av vikinger* (1978, Uloupeni vikiny) a *Flukten fra vikingene* (1979, Útěk od vikingů), které vyšly česky pod společným názvem *V zajetí vikingů* (1988). Mytologickou látku rozvíjí r. *Sigurd Drakedreperen* (1982, Sigurd Drakobijce). Autorka se věnovala především vikingské době, později však čerpala své poutavé příběhy i z jiných historických období, např. z časů velkého moru ve 14. stol., vystěhovalectví do Ameriky v 19. stol. nebo počátky christianizace v 11. stol. Poslednímu tématu je věnován r. *Simon og St. Hallvard* (1999, Šimon a svatý Hallvard). D. d.: *Det kom et skip til Bjørgvin i 1349* (1980, V Bergenu přistála roku 1349 jedna loď), *Rødhudenes land* (1988, Země rudochů), *Ravnejenta* (1989, Krkavčí dítě).

mij

HELAKISA(OVÁ) Kaarina, 4. 4. 1946 Helsinky (Finsko) – 21. 4. 1998 Helsinky (Finsko), finsky píšící finská prozaička, dramatička a překladatelka. Studovala na univerzitách v Helsinkách a východoněmeckém Rostocku, několik let pracovala jako knihovnice a novinářka, jako osmnáctiletá debutovala sbírkou pohádek *Kaarina Helakisan satukirja* (1964, Pohádková knížka Kaariny Helakisové), která vzbudila pozornost barvitým stylem a originálním propojením tradičně pohádkových motivů s veskrze současným pojetím. Její tvorba obsáhla řadu žánrů, především dramata, rozhlasové hry a televizní inscenace a dokonce muzikál, v několika případech původní díla či adaptace vlastní tvorby. Mnohé z pohádek vložila autorka do úst Anně, severské sestře krásné vypravěčky Šeherezády, zřetelně se ozývají i aktuální témata ze života moderní ženy, proto její díla čtou děti i dospělí. R. *Olena och Vassukka* (1979, Olena a Vassuka) je napsán z feministické perspektivy, vydala životopisy významných osobností finské kultury, ilustrované dějiny finských dětí apod. Její první sb. krátkých próz určená dospělým *Naisen Paikka* (1993, Místo ženy) odráží nelehké

osudy žen, hledající své místo ve společnosti. Významného úspěchu dosáhla sb. novel Lasilinna (1986, Skleněný zámek), titulní povídka vypráví příběh mladé dívky, která se chtěla stát pohádkovou vílou. Prostředkem k uskutečnění snu se jí staly vlastní kresby. Namalovala si nádherný skleněný zámek, ale cítila se v něm nešťastná a opuštěná. Proto si přikreslila mladého muže na okřídleném koni, který skleněné stěny jejího zrádného štěstí prorazil, aby s ním mohla uniknout a pustit se do stavby malé, ale útulné chýše. Pro nejmenší napsala obr. knížku Into, Parrakas vauva (1985, Into, vousaté miminko). Významnou součástí autorčina působení byly její překlady ze švédštiny (Astrid Lindgrenová, Tove Janssonová) a angličtiny (Richard Scarry, C.S. Lewis). Dostalo se jí řady finských a severských ocenění. D. d.: Taikapuu (1968, Kouzelný strom), Hassu sirkus (1973, Jedinečný cirkus), Kellokukkakello (1981, Zvonečkový zvoneček), Pikku Joonas (1984, Malý Jonáš), Annan seitsemän elämää (1987, Anniných sedm životů), Prinsessan siivet (1999, Princezna usnula).

mij

HELGADÓTTIR Guðrún, 7. 9. 1935 Hafnarfjörður (Island), islandská prozaička. Pracovala jako sekretářka, později vedoucí oddělení v Ústavu národního zdraví a zdravotních pojišťoven. Byla poslankyní Městské rady v Reykjavíku a v letech 1979 – 1995 členkou islandského parlamentu (Althing). Literárně debutovala r. Jón Oddur og Jón Bjarni (1974, Jón Oddur a Jón Bjarni), který měl řadu pokračování a byl zfilmován. Obr. knížka Ástarsaga úr fjöllum (1981, Milostný příběh z hor), inspirovaná islandským folklórem a dramatickou scénérií islandské vulkanické krajiny, vypráví o zamilované obryni Flumbře z rodu trolů. Pro svůj vtíp a laskavý humor se stala klasickým dílem lit. pro děti, a to nejen na Islandu, ale i v ostatních skandinávských zemích. U příležitosti Roku dítěte, vyhlášeného 1979 organizací OSN, uvedlo Národní divadlo v Reykjavíku její hru Óvitar (1979, Výrostci). V provokativním světě naruby se lidské bytosti rodí jako velcí, léty se však zmenšují a na konci života dospívají

v malé děti. Trvalý zájem o aktuální společenské dění se odrazil v řadě děl, např. v novele Páll Villhjámsson (1977, Pavlík Vilhjámsson), napsané podle autorčiných televizní scénářů pro loutku, jež oslovovala a okouzlovala malé i velké diváky. O dětech adoptovaných, mentálně či fyzicky postižených, o rodinách rozpadajících se či opět srůstajících, autorka vypráví své příběhy nejčastěji z perspektivy dítěte a vyslovuje se tak za autonomii a naplnění práv dítěte. Od jedné sestry k druhé se přesouvá perspektiva vyprávění také v trilogii o islandském venkově na konci 2. svět. války. První díl nese název Sitji Guðs englar (1983, Návštěva božích andělů) a kritika ho označila za vrchol autorčiny dosavadní tvorby. Na osudu rozvětvené rodiny v rybářské vesnici jsou zde zachyceny mezníky historického vývoje islandské společnosti. V 90. letech se autorka obrátila ke kriminální zápletce, r. Ekkert að þakka (1995, Není zač!) je plný humorných situací, avšak závažné poselství zůstává. Autorka zaujímá čelné místo mezi skandinávskými spisovateli pro děti a mládež, byla přeložena do řady jazyků a je nositelkou významných ocenění. D. d.: r. I afahúsi (1976, V dědově domě), r. Undan Illgresinu (1990, Zpod plevele), r. Litlu greyin (1993, Nepatrné věci), krimi. r. Ekkert að marka (1996, K nevíře), Aldrei að vita (1998, Nikdy nevíš), obr. knížka Englejól (1997, Vánoce andělů).

mij

HELLSING Lennart, 5. 6. 1919 Fagersta (Švédsko), švédský básník, prozaik, překladatel, literární kritik a teoretik. Vystudoval techniku a žurnalistiku. Jeho debut, Katten blåser i silverhorn (1945, Kocour troubí na stříbrný roh), zahájila řadu padesáti dětských knih. Jeho poezie pro děti je hravá a rytmická, vychází z kořenů lid. poezie, říkanek a hádanek, jakož i nonsensových veršů anglických (limerik), ale dává jim nový, originální obsah a poselství. Experimentuje s jazykem a svými novotvary posouvá jeho tradiční hranice; používá vázaný verš, neboť je přesvědčen, že veršovaná poezie aktivizuje životní energii a silněji oslovuje

celou bytost čtenáře. Nejznámější z jeho sbírek, plných rytmické poezie jsou Krakel Spektakel (1952, Krakel Spektakel) a Boken om bagar Bengtsson (1966, Knižka o pekaři Bengtssonovi) a jejich četná pokračování. Systematicky spolupracuje s ilustrátorem Poulem Ströyerem, např. ve sbírkách Summa summarum (1950, Suma sumárum) nebo v Sjørövarbok (1965, Kniha námořních pirátů). V centru jeho pozornosti je i složka hudební – mnohé z jeho veršů byly zhudebněny a vyšly jako dětské zpěvníky (autoři hudby jsou Knut Brodin a Georg Riedel, který je českého původu). Vydal také řadu obrázkových publikací, v nichž odhaluje nejmenším čtenářům neobvyklou poezii všedních věcí, např. o tom, jak padá sníh Vitt (1982, Bílo) nebo neobvyklou komiku, např. o rychlém nákupu, Att handla är nödvändigt (1991, Nakupovat se musí), obě ilustroval Fibben Hald. V oblasti dětské literatury je Hellsing považován nejen za novátorského tvůrce, ale i významného teoretika, který zkoumá úroveň, postavení a společenský dopad lit. pro děti. Studie Tankar om barnlitteratur (1963, Myšlenky o dětské literatuře) otevírá chápání tvorby pro děti v nových dimenzích - dětská kniha jako celek má rozvíjet smysly a celou osobnost dítěte, neboť *každé pedagogické umění, je špatné, ale každé dobré umění je pedagogické*. Je iniciátorem a zakladatelem Švédského institutu dětské knihy (SBI, 1967), první instituce tohoto druhu ve Skandinávii a Evropě. Institut se stal postupně kulturním, badatelským a dokumentačním centrem s vysokou mezinárodní prestiží. D. d.: ABC (1961, Abeceda), Bananbok (1975, Banánová knížka), Här dansar herr Gurka (1977, Tady tančí pan Okurka), Fem prinsar (1980, Pět princů), Matbok (1998, Knižka o jídle), Trollringen (2002, Kouzelný prsten).

mij

HOLMBERG Åke, 3. 5. 1907 Stockholm (Švédsko) – 9. 9. 1991 Stockholm (Švédsko), švédský prozaik a překladatel. Vystudoval historii, debutoval r. Skuggornas hus (1946, Dům

stínů). Průlomů dosáhl dnes už klasickým r. Ture Sventon, privatdetektiv (1948, Ture Sventon, soukromý detektiv, č. *Detektiv Sventon se ujímá případu*, 1975), parodií žánru i postav nejslavnějších detektivů. Detektiv Sventon šišlá tak, že nedokáže vyslovit své jméno, vyniká nepovedenými převleky a tím, že se za svými případy přepravuje na létajícím koberci. Jeho příběhy, dodnes působící svou absurdní komikou, se staly legendou dětské švédské lit.. mnohá pokračování o Sventonovi se stala populární i v zahraničí a byla zfilmována. D. d.: r. Herr Olssons galoscher (1958, Galoše pana Olssona), Lilla spökets julafton (1967, Štědrý den malého strašidylka), Sventonova pokračování – Ture Sventon i London (1950, Ture Sventon v Londýně), Ture Sventon i varuhuset (1968, Ture Sventon v obchodním domě), Ture Sventon och hans flyggande matta (1971, Ture Sventon a jeho létající koberec), Ett interessant fall, sa Ture Sventon (1975, To je zajímavý případ, řekl Ture Sventon).

mij

IBBY – International Board on Books for Young People – mezinárodní organizace reprezentující literaturu a kulturu pro děti a mládež 68 zemí světa. Byla založena 1953 jako neziskové sdružení při UNESCO se sídlem ve švýcarské Basileji. Roku 1964 získalo členství i bývalé Československo, od 1993 Česká republika. Konference, jež jsou pořádány jednou za dva roky pokaždé v jiné hostitelské zemi, jsou vrcholným setkáním představitelů národních sekcí, XVII. konference se 1980 uskutečnila v Praze. Valná hromada volí dvanáctičlennou exekutivu, pořádá slavnostní ceremoniál udílení ceny → Andersen Award (AA), nejvyššího mezinárodní ocenění autorů a ilustrátorů. Autonomní národní sekce navrhují a ústřední orgány zveřejňují vždy na dvouleté období prestižní Čestnou listinu autorů a ilustrátorů (Honour List). IBBY International podporuje řadu mezinárodních projektů, vydává časopis *Bookbird*, ve výroční den Andersenova úmrtí (2. dubna) pořádá každoročně Mezinárodní den dětské knihy.

JACOBSON Anders, 4. 8. 1963 Karlskoga (Švédsko), švédský prozaik, scenárista a dramatik. Po gymnáziu se zcela zaměřil na profesi spisovatele. Společně se svým bratrancem, ilustrátorem a prozaikem Sørenem Olssonem (4. 8. 1964) publikovali od 1986 v unikátním spisovatelském tandemu romány a novely pro mládež různého věku, celkem devět desítek knih, ale také rozhlasové hry, filmové a televizní scénáře, Cd-romy včetně hudebního doprovodu ve stylu tvrdého rocku. Soustředí se na seriály stavící na výrazném charakteru vybraného dětského hrdiny, zápletka pak vyrůstá z jeho rodinného a školního prostředí apod. Charakteristickými rysy autorových próz, jež se tisknou ve stále více zemích Evropy, jsou humor a nadsázka, styl blízký čtenáři ve starším školním věku. Ilustrace, webová stránka, celková image jsou přizpůsobeny k tomu, podchytit zájem chlapeckého publika v pubertálním věku. Nejúspěšnější jsou příběhy o Bertovi a jeho partě, např. *Berts dagbok* (1992, *Bertův deník*, č. *Bertův supertajný deník*, 2002) či *Bert och brorsorna* (1994, *Bert a bráchové*, č. 2004). D. d.: *Sune älskar Sophie* (1995, *Sune miluje Sofii*), *Sunes skolväska* (1996, *Sunova školní brašna*), *Allt är guld, Sune* (2004, *Všechno v pohodě, Sune*).

JANSSON(OVÁ) Tove, 8. 8. 1914 Helsinky (Finsko) – 24. 6. 2001 Helsinky (Finsko), finská malířka, grafička a prozaička. Pocházela z uměl. rodiny, jež patřila ke švédské jazykové menšině. Studovala malířství a grafiku ve Stockholmu, Helsinkách a v Paříži. Do lit. vstoupila novelou *Småtrollen och den stora översvämningen* (1945, *Trolové a velká potopa*, č. *Cesta za tatínkem* 1999), prvním příběhem o muminím údolí s autorčinými ilustracemi. Dobrodružný r. *Trollkarlens hatt* (1948, *Čarodějův klobouk*, č. 1984, 1996) má pohádkové rysy. Alegorie tajemného klobouku, který vše, co se octne v jeho útrobach, k nepoznání proměňuje a stává se

tak katalyzátorem na cestě k přijetí vlastní identity. Nadřazeným tématem je laskavý soucit a vnitřní zápas sebestřednosti a altruismu. V r. Trollvinter (1957, *Čarovná zima*, č. 1977, 1996) se musí Mumínek, předčasně probuzený ze zimního spánku, na vlastní pěst snažit o přežití. Jako věrný kamarád i trpělivý mentor ho doprovází moudrá Tikki (orig. Tooticki). Je to psychologický r. charakterů, vhléd do neznámého světa, který tu sice vždy byl, ale o němž jsme nechtěli nebo nemohli vědět. Tento radikální přerod od nevědomého k vědomému nese určité rysy textu iniciačního. V následujících dílech se charaktery hlav. postav sice podstatně nemění, vyvíjí se však jejich soužití, prohlubuje se vzájemná vnímavost apod. Mumínek je autorčiným alter ego, maminka představuje samotné centrum bytí, Šňupálek zůstává vyhraněný introvert s vřelým srdcem, trochu nezodpovědný dobrodruh a vagabund, který odchází a přichází, jak se mu zachce, neboť nade vše miluje svobodu a samotu. Ostatní ho však právě proto potřebují ke svému vnitřnímu osvobození. Zde i v ostatních textech je muminí rodina znázorněna jako tolerantní a liberální, její otevřené, bezstarostné až bohémské životní zaměření okruh přátel ohromuje, ale i uklidňuje. Charakteristickým rysem zůstává svébytná poezie, vtipné a pohotové repliky, slovní humor se satirickými elementy, což oceňují dospělí čtenáři, jakož i nevyčerpatelná fantazie a gejzír nápadů, které zase fascinují děti. Krajinná scenerie se stále více proměňuje z exotické v blízkou a známou. Nikoliv běžná utopie (nikde), nikoliv v prvních knihách použitá exotika neznámých krajín s palmami (někde), ale stále silněji: tady uvnitř, pod povrchem. Dynamický oblouk série o mumínech uzavřela po smrti své matky r. Sent i november (1970, *Pozdě v listopadu*, č. 1997); pár přátel, kteří se sešli, aby čekali na návrat muminí rodiny, jež odešla neznámo kam, jsou konfrontováni s nepříjemnou, odvrácenou stranou své vlastní osobnosti. Vnější dějová linie je utlumena, vnitřní pohyb směřuje k přijetí neodvolatelné osamělosti. Aktéři mají nalézt jeden druhého, především však sami sebe, a to se nemůže stát hned – nejdřív musejí prohlédnout role, které si s neurotickou vytrvalostí přejí hrát, pak budou umět přijmout osobnost svou i

ostatních.. Postavičky, jež *čekají na konec svého příběhu*, mají pocit, že všechno se jen donekonečna opakuje. A zůstává otevřené, zda loď, jež se v závěru objeví na obzoru, přiváží muminí rodinu konečně zpět do údolí, nebo má je samé odvézt tam, kde dojde ke konečnému shledání. Autorčin alternativní svět je inspirován Tolkienem a L. Carrolem a nese závažné etické poselství. Od 60. let začala psát n. pro dospělé, např. *Sommarboken* (Letní kniha 1972), nesentimentální příběh o vztahu mezi babičkou a vnučkou, opěvující moudrost stáří a bezprostřednost dětství. Posledním dílem se stala nov. *Anteckningar från en ö* (1996, *Záznamy z ostrova*) inspirovaná vlastními zážitky z milovaného ostrůvku ve Finském zálivu, ilustrovaná výtvarnicí Tuulikki Pietilä, spisovatelčiny životní partnerky. K mezinárodnímu věhlasu muminů přispěla autorčina spolupráce s prestižním listem *The London Evening News*, kde od 1953 vycházely komiksy o muminech denně, když se však autorka po šesti letech chtěla vrátit ke své figurativní a abstraktní malbě, převzal komiksy její bratr, malíř Lars. Tove Janssonová obdržela za svou tvorbu řadu významných ocenění – Finskou státní cenu celkem třikrát, vyznamenání Švédské akademie dvakrát, medaili „Pro Finlandia“, čestný doktorát na Åbu Akademi University, ale také Rakouskou státní cenu apod. IBBY (Mezinárodní sdružení pro dětskou knihu) jí udělilo nejvyšší diplom celkem čtyřikrát a v roce 1966 dostala prestižní Cenu Hanse Christiana Andersena (AA). D. d.: *Farlig midsommar* (1954, *Nebezpečný vrchol léta*, č. *Bláznivé léto*, 2003), *Det osynliga barnet och andra berättelser* (1962, *Neviditelné dítě a jiné příběhy*, č. 1997), *Bildhuggarens dotter* (1968, *Dcera sochařova*).

mij

JENSEN Louis, 19. 7. 1943 Nibe (Dánsko), dánský prozaik, jehož tvorba novátorsky prohlubuje a rozvíjí vypravěčskou a pohádkovou tradici národní literatury. Vzděláním a

profesí architekt vstoupil do literatury sb. básní Bremsen i bund (1973, Přitažená brzda). V oblasti lit. pro mládež debutoval moderní pohádkou v románové podobě Krystalmanden (1986, Muž z křišťálu), který mu získal uznání a stal se prvním dílem tetralogie, v níž míšení magie a realismu provokuje čtenáře k úvahám, jak spolehlivě rozlišit dobro a zlo. Jeho novodobé pohádkové příběhy prozrazují smysl pro absurditu a nonsens, nejsou však nevázaně veselé, ale spíše melancholicky zadumané. Div. hra Skellet på hjul (1991, Kostra na kolečkách) o malém Martinovi, který pevně věří, že jeho ubitý pes znovu ožije, se stala po svém převedení do románové podoby klasickým dílem o odhodlání k činu a odvaze věřit. Své povolání architekta, jež 1993 opustil, aby se věnoval jen literatuře, tvořivě využil v obr. knize pro starší děti Et hus er et ansigt (1998, Dům je obličej). Otec a syn se procházejí městem a podrobně si prohlížejí každý detail – střechy, okna, okapy, ale také zahrady a parky. Konkrétní fakta se propojují s volnými asociacemi podmíněnými životními zkušenostmi pozorovatele. Prostor pro poetickou fantazii otevírají a znásobují černobílé fotografie známého dán. výtvarníka Jense Lindha. Za svůj životní projekt považuje autor tisíc krátkých příběhů, jež vydává postupně ve svazcích s různým zaměřením, např. Hundrede Nye Historier (1995, Sto nových příběhů). Obdržel řadu ocenění, z nichž nejcennější je Severská cena za dětskou knihu (1996). D.d.: r. pro dospělé Opfyldelse (1993, Naplnění) a Det øverste af en længsel (1994, To nejvyšší z touhy), pro mládež Hundrede firkantede historier (2002, Sto hranatých příběhů), obr. pro děti Jeg har to fødder (2002, Mám dvě nohy) a Jeg har en mund (2002, Mám pusu).

mij

KAABERBØL(OVÁ) Lene, 24. 3. 1960 Kodaň (Dánsko), dánská prozaička. Na univerzitě v Århusu vystudovala angličtinu a dramaturgii, pracovala jako učitelka, nakl. redaktorka, překladatelka a učitelka jízdy na koni. Do lit. vstoupila již jako patnáctiletá r. Den første

bogen om Tina og hestene (1975, První kniha o Tině a koních), který zahájil populární trilogii. Dramatické napětí a jazyk. vytríbenost jsou charakteristické i v příbězích o dívce Katrioně, srov. r. Sølvhesten (1992, Stříbrný kůň) nebo Isfuglen (2000, Ledový pták). Žánr fantasy propojuje autorka stále více s otázkami o závažných etických problémech, např. r. Skammerens datter (2000, Dcera hanby), jehož angl. překlad otevřel talentované autorce dveře do řady evropských zemí. D.d.: fantasy pro dospělé Morgenlandet (1988, Země zítřka), obr. knížka Den nat Kristian blev til (1993, Noc, kdy se narodil Kristian).

mij

KALEVALA, finský národní epos, vytvořený podle folklórních a mytologických tradic sběratelem a národním buditelem Eliasem Lönnrotem (1802 – 1884). Již první verze z roku 1835 obsahovala přes 12 tisíc veršů, druhá, rozšířená verze z roku 1849 vzbudila pozornost v celé Evropě. Lönnrotův epos přetvořil staré příběhy a legendy o vzniku národa, epické pasáže obohatil o lyrické písně a říkadla z Karélie. Kalevala znamenala bod obratu v dějinách finské kultury, neboť inspirovala jak kodifikaci spisovného jazyka tak uměleckou tvorbu výtvarnou a hudební. Dodnes vychází v nesčetných úpravách určených dětem a mládeži, je nepřekládanějším dílem finské literatury vůbec

mij

KARREBÆK(OVÁ) DORTE, 19. 7. 1946 Ballerup (Dánsko), dánská ilustrátorka, malířka, výtvarnice a spisovatelka. Debutovala obr. knížkou pro nejmenší Hundesnoren (1987, Psi šňůra), uměleckým průlomem se stala Det er hul i himlen (1989, Na nebi je díra), kdy našla nezaměnitelný rukopis i originální poetiku, která jí dovoluje zachycovat spíše pocity a nálady než vnější prvoplánové formy. Pětileté děvčátko vzhlíží k nebi a připadá jí, že sluníčko udělalo v oblacích díru. Když se tou dírkou sama protáhne, ocitne se ve světě snů.

Humor a tvůrčí energie přetavuje zaběhané normy a představy, silným momentem v autorčiných knihách je grotesknost. Textovou i výtvarnou stránku vytvořila např. v Rimser (1993, Rýmy) nebo Den artige dreng (1995, Způsobný hošík). Svými ilustracemi doprovodila díla jiných autorů, např. adaptace tvorby dánského dramatika Ludviga Holberga - satiru Niels Klims underjordiske rejse (Cesta Nielse Klima podzemím) nebo jeho komedii Jeppe på bjerget (Jeppe z vršku). V poslední době úzce spolupracuje s humoristou Ole Dahlbergem, který používá pseudonym Oskar K, např. v knize Min familie (2004, Moje rodina). Vytvořila přes 60 titulů a dostalo se jí řady vyznamenání. D.d.: obr. knížky s vlastními texty Albertebarnets månenat (1995, Měsíční noc malého Albertíka), Pigen der var go'til manging (1997, Holčička, která se hodila k mnoha věcem), En lille der ville (1998, Maličký, co se mu zachtělo), Go'morgen frue (1999, Dobré ráno, paní), Ingenting her, ingenting der (2002, Tu nic tam nic), Lille frøken Buks og de små sejre (2004, Slečinka Kalhotky a její malá vítězství).

mij

KIRKEGAARD [kirkegórd] Ole Lund, 29.7. 1940 Aarhus (Dánsko) – 24. 3. 1979 Kodaň (Dánsko), dánský humorista a prozaik, nejvýraznější představitel dětské literatury poloviny 20. stol. Po maturitě strávil půl roku na moři, po návratu působil jako učitel a dále se vzdělával. V literární soutěži, pořádané renomovým deníkem Politiken, vyhrál první cenu povídkou Dragen (1966, Drak). Brzy nato vydal svou první knížku krátkých povídek pro děti, Lille Virgil (1967, Malý Virgil), následně vydal celkem 13 knih, z nichž většinu i sám ilustroval. Autor je mistrem situační komiky a jazykových hříček. Nejznámějším a nejoblíbenějším dílem se stal Gummi-Tarzan (1975, Gumový Tarzan) o malém chlapci jménem Ivan Olsen, který ničím nevyniká a proto ho ostatní děti ve škole nepokrytě zesměšňují a trápí. Autor sám řekl, že jeho příběhy pojednávají především o vztahu dětí a

dospělých, přičemž se jednoznačně staví na stranu dětí, snaží se ale také ukázat, že není zrovna jednoduché zachovat se v úloze dospělého správně. Do češtiny byl přeložen r. Albert (1968, *Albert*, č. 1977) o neposedném chlapci, jeho veselých dobrodružstvích a touze vypravit se do světa. Albert je naivní antihrdina, který se cítí dospělými často oklamán, jeho nezbedné kousky jsou vlastně originální sebeobranou, odpovědí na to, co nechápe. Postavy z následujícího r. Otto er et næsehorn (1972, *Otík je nosorožec*, č. 1986) připomínají Toma Sawyera – dětsí hrdinové tu nejsou způsobilí, nýbrž hluboce vnímaví a zvědaví, čímž se dostávají do groteskních situací. Za každou cenu se snaží přijít věcem na kloub, neboť intuitivně cítí, že podstata věcí se často skrývá velmi hluboko pod povrchem. Charakteristické je i to, že příběhy se odehrávají na neurčitém místě se směšným jménem (Kalleby – Karlíkov), kde se všichni navzájem dobře znají. D.d.: Orla Frøsnapper (1969, *Orla Chytač žab*), *En flodhest i huset* (1978, *Hroch v domě*) a posmrtně vydané obr. publ. *Mig og bedstefar - og så Nisse Pok* (1982, *Já, dědeček a vánoční skřítek*), *Anton og Arnold flytter til byen* (1988, *Anton a Arnold se stěhují do města*) a *Anton og Arnold i det vilde vesten* (1988, *Anton a Arnold na divokém západě*).

mij

KLEIVA(OVÁ) Rønnaug, 30.11. 1951 Ørsta (Norsko), norská básnířka. Prozaička, autorka řady knih pro děti, pracovala jako učitelka. Debutovala básnickou sb. *Animasjon* (1985, *Animace*), ve spolupráci s významnými výtvarníky napsala řadu poetických a vtipných textů pro děti předškolního a mladšího věku. Temným laděním a pointou s tajemstvím vzbudila pozornost *Eg greier meg* (1994, *Já to zvládnou*), ceny sklízela za moderní pohádku o žárlivosti *Ikkje gløym å klappe katten* (1997, *Kočku nezapomeň pohladit*), jež byla přeložena do čtyř evropských jazyků. Celkem vydala zatím 18 titulů, v posledních letech se zaměřuje na tvorbu pro dospělé, romány *Fangeteneste* (2001, *Vězeňská služba*) a následující *Ingen reell fare*

(2003, *Žádné reálné nebezpečí*) byly kritikou vysoko hodnoceny. Píše v nynorsk. D. d.: *Greske gudene* (1998, *Řeční bohové*), *Om dagen kan ein flyge* (2001, *Za dne umím létat*).

mij

LINDE(OVÁ) Gunnel, 14. 10. 1924 ve Stockholmu (Švédsko), švédská prozaička a dramatička, autorka rozhlasových a televizních her pro děti a mládež. Začínala jako žurnalistka a pracovnice reklamní agentury, od 1957 pracovala v rozhlase, od 1964 v televizi. Největšího mezinárodního ohlasu a statut klasického díla dětské literatury dosáhl její debut *Den vita stenen* (1964, *Bílý kamínek*, č. 1979), poetický příběh o dvou dětech na počátku dospívání, přeložený do 20 jazyků. Fia a Hampus jsou se svým skutečným životem z různých důvodů nespokojeni, malý bílý kamínek pro ně otevírá bránu do vlastního, romantického světa, je však také symbolem něžné důvěry a vzájemného odevzdání. Autorka publikovala na čtyři desítky knih, her, dramát a esejistických textů. Věnovala se nejrůznějším oblastem švédského kulturního života, v roce 1971 založila BRIS – *Barnens Rätt i Samhället* (Organizaci za práva dítěte ve společnosti). D. d.: romány *Jeg är varulvsunge* (1972, *Jsem vlkodlačí dítě*), *Gå på vattnet* (1987, *Jdi po vodě*), *Du har inte en chans – ta den* (Nemáš šanci, chop se jí!)

mij

LINDGREN(OVÁ) Astrid, 14. 11. 1907 Vimmerby (Švédsko) – 28. 1. 2002 Stockholm (Švédsko), švédská prozaička, představující vrchol světové tvorby pro děti. Ještě s dívčím jménem Ericssonová se pokoušela o dráhu žurnalistky v rodném městě. Když pak neprovdána čekala dítě, odešla do Stockholmu, kde pracovala jako sekretářka. Debutovala dívčím r. *Britt-Mari lättar sitt hjärta* (1944, *Britt-Mari se svěruje*). Již následující knížka se stala jejím nejslavnějším dílem, *Pippi Långstrump* (1945, *Pippi Dlouhá punčocha*, č. 1977, 1985), jež

znamenal průlom v poválečné lit. pro děti. Spojením tradice klasické pohádky, anglosaské lit. a idylického realismu vytvořila zcela nový typ dětské lit. postavy. Nekonvenční Pippi je samostatná a lpí na nezávislosti, revoltuje proti průměrnosti i proti pokrytectví, jež vidí u dospělých. Nevystupuje jako vzor pro dětského čtenáře, spíše odráží a inspiruje jeho sny a přání. Kniha se těšila úspěchu od samého počátku (20 tis. výtisků za dva týdny po vydání), patří k nejpřekládanějším dílům 20. stol. (70 jazyků). Následoval r. *Mästerdetektiven Blomkvist* (1946, *Kalle Blomkvist zasahuje*, č. 1964), rozvíjející žánr detektivního příběhu. Prosté, idylické příběhy inspirované vlastním dětstvím tvoří základ r. *Alla vi barn i Bullerbyn* (1947, *Děti z Bullerbynu*, č. 1962, 1986). Zcela jiné zaměření, jazyk, atmosféru, má r. *Mio, min Mio* (1954, *Mio, můj Mio*, č. 1997), fantaskní příběh o lásce a přátelství, strachu a jeho překonávání, o samotě a smrti. Autorka zde dětského čtenáře konfrontuje s nejzávažnějšími existenciálními otázkami. Činí tak velmi netradičně, s velkou imaginací a empatií, podobnou atmosféru i motivické zaměření mají o dvacet let později vydání *Bröderna Lejonhjärta* (1973, *Bratři Lví srdce*, č. 1994). Další výraznou postavičkou je létající tlouštík z r. *Lillebror och Karlsson på taket* (1955, *Bratříček a Karlsson za střechy*, č. *Karkulín ze střechy*, 1983), někdy až příliš sebevědomý všeználek a rozumbrada, který má nakonec vždycky srdce na pravém místě. Lásku dětských čtenářů po celém světě si získal také *Emil i Lönneberga* (1963 – 1970, *Emil z Lönneberg*, č. *Emil Neplecha*, 1985, 1995), stejně jako hlavní hrdinka r. *Ronja Rövardotter* (1981, *Ronja dcera loupežníka*, č. 1987). Všechny autorčiny postavy odrážejí snahu proniknout do duše současného dítěte a nastavit zrcadlo mezilidským vztahům. Její originální dílo vyzařuje humanistické poselství, zasahující generace čtenářů. Autorka napsala řadu film. a div. scénářů, podle jejích románů bylo natočeno přes čtyřicet filmů. K jejím 60. narozeninám vznikla ve Švédsku lit. cen *Astrid Lindgrenové*. Ona sama obdržela vedle dlouhé řady jiných významných mezinár. ocenění *Andersenovu medaili* (AA 1958). Celý život se aktivně zajímala o politické dění ve světě, v posledních letech vystupovala především

proti zprůmyslnění chovu hospodářských zvířat a jejich transportu. D. d.: Mästerdetektiven Blomkvist lever farligt (1951, Detektiv Blomkvist žije nebezpečně, č. *Detektiv Kalle má podezření*, 1970), Madicken (1960, Madiken), Vi på Saltkråkan (1964, *Děti z ostrova Saltkråkan*, č. 2000). Lit.: Ulla Lundkvist, Århundredets barn: Fenomenet Pippi Långstrump och dess föruttsättningar, 1979).

mij

LINDGREN(OVÁ) Barbara, 18. 3. 1937 ve Stockholmu (Švédsko), švédská prozaička, ilustrátorka a básnířka. Debutovala knihou *Mattias sommar* (1965, *Matyášovo léto*), prvním z příběhů o pětiletém chlapci ze stockholmského předměstí. Taktéž s autorčinými ilustracemi vyšla sbírka nonsensů *Loranga, Masarin och Dartanjang* (1969, *Loranga, Masarin a Dartañan*) o bezstarostném světě plném humoru a nespoutaných, divokých her, stojící ve vědomém kontrastu k dobové společenskokritické tvorbě. Trvalé popularity si získala deníkovými romány o vlastním dětství a dospívání. První z nich, román *Jättehemligt* (1971, *Přísně tajné*) vyšel šestkrát za sebou v rychlém sledu. Zvolený literární naivismus přechází v nesentimentální tušení bolesti a smrti. V dalším díle, *Världshemligt* (1972, *Strašně tajné*), překonává desetiletá Barbro těžkou psychickou depresi a začíná snít o dráze spisovatelky, peripetie jejího hledání ukazují, že skutečné poučení není možno vyčíst z knížek, ale že je třeba prožít, poznat všechno na vlastní kůži. Ještě hlouběji do dětství, věku 4 – 7 let, se vrací trilogie *Lilla Sparvel* (1976, *Malý Vrabčák*), v němž se svět dospělých jeví jako traumatizující, plný příkazů a tabu, jež jsou dítěti nepochopitelná, a proto hledá vlastní únikovou cestu. Obrázková knížka *Mamman och den vilda bebin* (1980, *Maminka a divoké děťátko*) s moudrým humorem znázorňuje a přetavuje vztah trpělivé mámy a hyperaktivního dítěte. Intenzivní debatu v rodičovských kruzích vyvolaly autorčiny knížky pro nejmenší, v nichž vědomě použila komprimovaného jazyka dětí předtím, než se naučí doopravdy

mluvit. Autorčin původní text byl obviněn z nekorektní primitivnosti a musel být v následujících vydáních doplněn větami s kompletní syntaktickou strukturou. Ilustrátorka Eva Erikssonová doprovodila mj. také tituly o malém Maxovi: Max bil (1981, Max auto) či Max potta (1982, Max na hrneček). Určitý metapohled na Maxovy příběhy přináší díl Titta Max grav (1991, Vidět Maxův hrob), určená dospělým. Tématiku smrti však autorka nevyklučuje ani ze své tvorby pro děti. Román Vitkind (1986, Bledá tvář), jež se odehrává v selském prostředí na ostrově Öland, odráží kolizi pohledu dětí a dospělých na mystérium života a smrti. Podobné tématické okruhy zpracovává r. Andrejs längtan (1997, Andrejova touha) z prostředí Sankt Peterburgu. Novou fází tvorby znamenají esejistické texty pro dospělé, inspirované autorčíným bullteriérem, např. Prinsessan Rosa. Beträktelser över livet, hundarna och människorna (1999, Princezna Róza, aneb úvahy o životě, psech a lidech). Některé epizody vtělila i do humoristických knížek pro děti, např. Rosa flyttar til stan (1996, Rosa se stěhuje do města) nebo Rosa på dagis (1999, Rosa v mateřské školce). D.d.: sb. básní En liten cyklist (1982, Malý cyklista), Rapporten från marken (1976, Zprávy z pole), Nu är du mitt barn (1988, Teď jsi moje dítě), písňové texty Lilla ungen min (1991, Malé dítě mé) romány pro dospělé Felipe (1970, Filip), Det riktiga havet (1979, Opravdové moře).

mij

LØLAND Rasmus, 24. 5. 1861 Løland (Norsko) – 12. 10. 1907 Asker (Norsko), norský prozaik, píšící v nynorsk. Pracoval jako žurnalista a překladatel z němčiny. Klasik norské literatury pro děti, kladl vysoké nároky na estetickou úroveň dětské literatury, kritizoval výchovné metody církevních struktur. Jeho debut, novela Folkeliv (1880, Život lidu) vyšla časopisecky. Během dlouhodobého onemocnění se vracel k vlastním vzpomínkám na dětství. R. Det store nashornet (1900, Velký nosorožec) představuje čtyři nerozlučné kamarády,

chlapce z norského venkova a jejich prázdninové dobrodružství, soudržnost a kreativitu, ale také vliv, jež záměrně nebo mimoděk vykonávají dospělí. Průlomem realismu v lit. pro děti a mládež se stal r. Kvitebjørnen (1906, Lední medvěd), dodnes vydávaný a analyzovaný. Titul odkazuje ke sněhové stavbě, místu chlapeckých her, zábav a vážného hledání. Právě kouzlo zimní přírody je v textu zachyceno s velikou invencí a s básnickou imaginací do té míry, že stojí v jakémsi protikladu k jinak realistickému ladění textu.

mij

LOE [lú] Erlend, 24. 5. 1969 Trondheim (Norsko), norský prozaik a scenárista. Vystudoval filmovou vědu na univ. v Trondheimu a v Kodani, debutoval r. Tatt av kvinnen (1993, Ženě napospas). Záhy se začal věnovat tvorbě pro děti a mládež, průlom přinesl první z příběhů o šoféru Kurtovi a jeho normální rodince, Fisken (1995, Ryba), s charakteristickou stylovou zkratkou, prvky humoru i paradoxu. Úlovek obrovské ryby jistící obživu pro celou rodinu umožní cestu kolem světa, která rodinu stmelila. Také následující příběhy Kurt blir grusom (1996, Kurt je krutý) nebo Kurt quo vadis? (1998, Kurte, quo vadis?) doprovázejí ilustrace Kima Hiorthøye (1973). Jisté rysy dětsky naivního pohledu na svět jsou charakteristické i pro poetiku jeho r. pro dospělé, Naiv. Super. (1996, Naivní, Super), který se stal generačním kultovním textem o útěku z civilizace, demonstrací originální strategie přežití v postmoderní době. Mladý muž zjistí, že běžný život na univerzitě je příliš povrchní. Postrádá smysl svého konání, smysl svého dosavadního života. Uchýlí se do samoty a anonymity, přeruší kontakt s vnějším světem. Tematickým i stylistickým pokračováním této linie je r. Doppler (2004, Doppler), o muži, který opustí rodinu i zaměstnání, aby se odstěhoval do lesa obklopujícího hlavní město, mimo, avšak na dosah moderních komunikačních médií, aby našel ticho a klid k přemýšlení o životě. Absurdní situační komika, uhrančivě jiskřivý humor otevírají dveře filozofickému kontextu, ale také nanejvýš diskutabilnímu vnitřnímu osvobození. Loe je také

překladačem z angličtiny a autorem úspěšných filmových scénářů, např. Detektor (2000, Detektor). D. d.: r. L (1999, L), Fakta om Finland (2001, Fakta o Finsku) .

mij

MÄKELÄ Hannu , 18. 8. 1943 Helsinki (Finsko), finský prozaik. Pracoval jako učitel a nakl. redaktor. K nejúspěšnějším dětským knihám ve Finsku patří jeho první r. Herra Huu (1973, Pan Hú, č. 1983), originálně rozvíjející tradiční pohádkové motivy. Je to nadlehčené, humorné i paradoxní vyprávění o plachém a nešikovném trolovi, který místo aby strašil, se sám bojí. Z tíživé izolace hledá cestu přátelstvím se zvířaty a dětmi. Vtipné a absurdní situace rozhánějí čtenářovy a posluchačovy obavy a obracejí situaci zcela na ruby, takže dětem skýtají pocit útěšné převahy. Autor napsal řadu populárních pokračování v knižní i televizní podobě. D. d.: Ukko Lumi (1989, Ukko Lumi), Kun lintu laulaa (1991, Když pták zazpívá), Miuku ja Mouku (1993, Míuk a Mouk).

mij

MICHAELIS(OVÁ) Karin, 20. 3.1872 Randers (Dánsko) – 11. 1. 1950 Kodaň (Dánsko), dánská prozaička. Debutovala r. Højt spil (1898, Vysoká hra), výjimečného ohlasu se dostalo jejím románům pro dospělé, Barnet (1902, *Dítě*, č. 1909) a r. Den farlige alder (1910, *Nebezpečný věk*, č. 1911), s nimiž pořádala přednáškové a osvětové turné po Evropě a USA. Mezinárod. úspěchu dosáhla populární četbou pro dívky, sedmi knihami o Bibi, svérázné dcerce dán. výpravčího a jejích dobrodružstvích. První z nich, Bibi (1927, *Bibi* č. 1929), vyšla původně anglicky. Další díly vycházely až do roku 1937 a líčily Bibiino zrání a počátek dospělosti. Dílo ukazuje autorčinu představu harmonického života, rovnoprávnosti pohlaví a

soc. spravedlnosti. Ve 30. letech pomáhala něm. spisovatelům na útěku před nacismem, válku strávila v amer. exilu. Její dílo je dodnes populární, a to především mimo Dánsko.

mij

NILSSON Ulf, 18 9. 1948 Helsingborg (Švédsko), švédský romanopisec a ilustrátor, pracoval jako knihovník a učitel, debutoval r. pro mládež *Martin och strejken* (1974, Martin a stávka), jenž zahájil období jeho společenskokritické tvorby, která odpovídala tehdejší společenské atmosféře. Autorovo životní dílo obsahuje stovku románů, dobrodružných příběhů, obrázkových knih a televizních scénářů. Obrací se především k dospívajícím, podněcuje jejich zájem o svět kolem sebe, o dobrodružství, v němž vítězí přátelství a solidarita, v neposlední řadě o principiální otázky světonázorové. Všechny tyto motivy tvoří ideovou osu románové série o motorkářském gangu Honda, jež vycházela v 70. letech. Už při učitelské činnosti ho lákalo zprostředkovat žákům různé vědecké záhady a tím komplexitu světa, přičemž vždy odmítal dělení literatury na vážnou a zábavnou. R. *Dödens ögonblick* (1976, Okamžik smrti) vypráví o španělské občanské válce, jíž se účastnila řada dobrovolníků z autorova rodného kraje. Sám se literárním trendům nepodřizuje, ale spíše je silou své umělecké autority určuje a ovlivňuje, to prokázal mj. vydáním r. *Om ni inte hadde mig* (1985, Kdybyste mě neměli), autobiogr. příběh o chlapci na prázdninách. Svou zálibu v hádankách a tajemství vtělil do dobr. r. *Det egyptiska mysteriet* (1990, Egyptské mystérium), přičemž každý z šesti svazků končí stejnou scénou: hlavní hrdina se probouzí ze spánku a není si jist, zda celé dobrodružství, v němž šlo o život, nebyl jen pouhý sen. Nové tématické a motivické stadium zahájila obr. kniha *Möllnarens ungar* (1993, Mlynářovy děti), které jako mnohé jiné autorovy knihy ilustrovala Eva Eriksenová (1949). Autor se zde poprvé věnuje závažným otázkám života a smrti, v pozdější tvorbě i náboženským příběhům a křesťanské tradici. Ne jako věřící, ale jako umělec a básník zprostředkovává význam bible pro historii, kulturu a

morálku současné společnosti. *Mästaren och de fyra skrivarna. En berättelse om Jesu liv och död* (1994, *Mistr a čtyři evangelisté. Příběh o Ježíšově životě a smrti*) podává novozákonní příběh z perspektivy malého chlapce Tita, jedná se o vrchol autorova vypravěčského a jazykového mistrovství. Ať už zpracovával tematiku sociální vzpoury, Ježíšova života nebo chlapeckého dobrodružství, autorovy knihy byly přijímány jako poselství naděje, soudržnosti, aktivního přístupu k životu. Napsal řadu esejů a odborných publikací s tematikou literatury pro děti a mládež. Je nositelem významných ocenění. D.d.: r. pro mládež *Honda-gänget och den falske agenten* (1979, *Parta Honda a falešný agent*), obr. kniha *Älskade lilla gris* (1982, *Milované prasátko*), r. pro dospělé *Möllaren. Sagor om människors liv och malande* (2000, *Pověsti o životě a trápení*).

mij

NORDQVIST Sven, 30.4.1946 Helsingborg (Švédsko), švédský výtvarník a prozaik. Vystudoval architekturu, uplatnění svého výtvarného talentu hledal i ve vlastní reklamní firmě, v ilustrování učebnic apod. Průlomem dosáhl originální humornou prózou opatřenou vlastními ilustracemi, *Pannkakstårtan* (1984, *Palačinkový dortík*). O jeho hrdinech, dědovi Pettsonovi a kocourovi Findusovi, následovala řada obrázkových knížek, jež byly vydány v úctyhodných nákladech ve 40 jazycích a získaly řadu ocenění, neboť mají osobité kouzlo, jež působí stejně na děti jako na dospělé. Autor, jenž je členem Dětské akademie literatury ve Stockholmu, ilustroval i řadu textů jiných autorů pro děti. D. d.: *Minus och stora världen* (1985, *Minus a širošíř svět*), *Julgröten* (1986, *Vánoční kaše*), *Pettson får julbesök* (1989, *Pettson má vánoční návštěvu*), *Tomtemaskinen* (1995, *Skřítek na strojek, č. Kocour Fiškus a vánoční skřítek*, 2002), *När Findus var liten och försvann* (2001, *Když byl Findus malý a ztratil se*).

mij

NYNORSK, spisovná varianta současné norštiny, hojně užívaná v krásné literatuře. Byla vytvořena Ivarem Aasenem v polovině 19. stol. na základě dialektů a archaismů, do 1928 označovaná jako *landsmaal*. Prošla řadou jazykových reforem, jež měly obě jazykové normy, tedy nynorsk i bokmål, sblížit. Nynorsk dnes mluví asi 20% obyvatel především v jižní a západní části Norska.

mij

NYHUS Svein, 23. 1. 1962 Tønsberg (Norsko), norský malíř, ilustrátor a prozaik. Vystudoval uměleckoprůmyslovou školu, pracoval jako výtvarník v novinách a časopisech. Po výtvarné stránce spoluvytvářel knihy pro nejmenší, především se svou manželkou →Gro Dahle, např. Snill (2002, Hodňoučká), jejich společná tvorba dosáhla značné popularity a prestižních ocenění. Od 2. pol. 90. let tvoří autor i texty svých obrázkových knížek. Už jeho Pappa! (1998, Tati!) měl výrazný psychologický podtext, neboť autor dokázal komunikovat jak s dětmi předškolního věku, tak s předčítajícími rodiči. Otázky postupného uvědomování si vlastní identity dítěte probírají např. Verden har ingen hjørner (1999, Svět nemá žádné rožky) nebo hravé Jeg! (2004, Já!). Jeho knihy byly přeloženy do dánštiny, italštiny, řečtiny a dalších jazyků. Autor byl pozván, aby výtvarně doprovodil moderní pohádku, jejichž autorkou je norská princezna Märtha Louise, s názvem Hvorfor de kongelige ikke har krone på hodet? (2004, Proč nemají králové na hlavě korunu?).

mij

OP SIS KALOP SIS – švédský časopis věnovaný kultuře a literatuře pro děti a mládež, určený rodičům, učitelům a knihovníkům. Vychází od roku 1986 s periodicitou čtyřikrát ročně, je bohatě doprovázen barevnými ilustracemi a fotografiemi. Přináší portréty

spisovatelů, recenze a reportáže, rozhovory s herci, režiséry a ilustrátory. Systematicky se věnuje také debatním příspěvkům pedagogickým a obecně kulturním.

mij

OSLAND(OVÁ) Erna, 24. 2. 1951 Høyanger (Norsko), norská prozaička, píšící v nynorsk. Pracovala jako učitelka na základní a střední škole, debutovala r. Natterammen (1987, Rám noci) a vydala 25 knih pro mládež, dále rozhlasové hry, čítanky pro školní věk a lit. faktu, např. kreslenou knihu o norském národním buditeli, Ivar Aasen – ei historie om kjærleik (1995, Ivar Aasen – příběh lásky). Těžiště její tvorby tvoří beletristické texty pro dospívající mládež. Pravidelně se vrací ke vztahu dětí k rodičům a prarodičům, např. v úspěšném r. Svimmel (1997, Hlava se točí) nebo ve sb. novel Nær nok (2004, Dost blízko). Charakteristickým rysem jejích formálně vytříbených novel je pointa, vtip a něžně humorný nadhled. Všední den ve škole i neobvyklé situace s otevřeným koncem slouží ve sb. novel Berre som du veit (2003, Jen ty víš) ke zprostředkování vážného poselství o dětské komunikaci v letech puberty, a tedy i o dětských tajemstvích, zamilovanosti, lásce a přátelství. Její dílo bylo oceněno řadou norských cen. D. d.: R. Kryssord (1990, Křížovka), Salamanderryttare (1999, Rytíř Salamandr) nov. Sikkert som S (1998, Jisté jako J).

mij

PAMĚTNÍ CENA ASTRID LINDGRENOVÉ – Astrid Lindgren Memorial Award, jedno z nejvýznamnějších ocenění v Evropě, jež uděluje švédská vláda prostřednictvím ministerstva kultury jednotlivým spisovatelům, organizacím nebo institucím, a to především za šíření zájmu dětí a mládeže o literaturu. Toto ocenění, udělované od roku 2002 k uctění památky největší švédské spisovatelky pro děti a mládež, pamatuje podle jejího přání také na dimenzi

ochrany práv dítěte. Cena je dotována 5 mil. švédských korun a touto sumou se řadí na první místo na světě v oblasti literatury pro děti a mládež.

mij

POHL Peter, 5. 12. 1940 Hamburg (Německo), švédský spisovatel, scenárista a režisér. Vystudoval matematiku, dodnes vyučuje matematickou logiku na univerzitě ve Stockholmu. Debutoval r. Janne, min vän (1985, Janne, můj přítel). Povzbuzen kladným přijetím pokračoval v hledání netradičních témat v tvorbě pro mládež r. Regnbågen har bara åtta färger (1986, Duha má jen osm barev), odehrávající se v letech 1945 – 1948 a obsahující autobiografické rysy. Malý Henrik, jehož německý otec padl ve válce, se přestěhuje se svou švédskou matkou do její staré vlasti. Okolí i své vrstevníky vnímá jako cizí a nepřátelské, takže po smrti dědečka prožívá těžkou depresi, záchranu mu poskytne vztah dívenky Ylvy, která však náhle podlehne smrtelnému zranění. Autor zachycuje zkušenosti a prožitky, jež do té doby dětským lit. hrdinům přisuzovány nebyly, rozbíjí přitom mnohá tabu jako např. dětská sexualita, násilí a šikana v útlém věku. Autor byl mj. dvakrát oceněn německou cenou *Jugendliteraturpreis*, některé jeho knihy pro mládež byly v Německu vydávány v edici pro dospělé. Je považován za významného autora psychologické prózy. D.d.: Vi kallar honom Anna (1987, Říkáme mu Anna), Kan ingen hjälpa Anette? (1990, Copak Anetě není pomoci?), När alla ljugner (1995, Když lžou všichni).

mij

PRØYSEN Alf , 23. 7. 1914 Tåten (Norsko) - 23. 11. 1970 Oslo (Norsko), norský básník, prozaik, písničkář. Debutoval sb. povídek o rodném kraji a důvěrně známém selském prostředí, Dørstokken heme (1945, Práh domova), napsaný v dialektu. Průlomem dosáhl jako básník a písničkář s rozšířením nového média – rozhlasu. Jeho zpěv za doprovodu kytary se

stal jedním ze symbolů poválečné éry v Norsku. Veselé písničky na každodenně prostá nebo dětsky hravá témata se dočkaly všeobecného rozšíření. Úspěšný byl také jako dramatik, jeho *Trost i taklampa* (1950, *Drozd na lampě*) s rázovitými vesnickými postavami byl vnímán jako aktuální dobová satira, uváděn profesionálními i amatérskými divadly, zfilmován. Mezinárodního uznání se dočkala jeho próza *Kjerringa som ble så lita som ei tesje* (1957, *Ženuška malá jako čajová lžička*, č. *Dobrodružství Staré Lžičenky* 1980), s pohádkovým motivem proměny velikosti postavy a tím i vnímání světa. Také následující pokračování o *Lžičence*, postupně přeložené do řady jazyků, ukazovaly autorovu hlubokou empatii s perspektivou dítěte. D. d.: pokračování *Teskjekjerringa i eventyrskauen* (1965, *Lžičenka v pohádkovém lese*), *Teskjekjerringa på camping* (1967, *Lžičenka na trampu*), *Teskjekjerringa og elgen* (1970, *Lžičenka a los*), povídky *Utpå livets vei* (1952, *Po cestách života*), *Kjærlighet på rundpinne* (1958, *Lízátka*), *Snekker Andersen og julenissen* (1971, *Truhlář Andersen a vánoční skřítek*), písně *Musevisa* (1959, *Myší písnička*), *Kjærtegn* (1974, *Pohlazení*).

mij

RASMUSSEN Halfdan, 29. 1. 1915 Kodaň (Dánsko) – 2. 3. 2002 (Kodaň) Dánsko, dánský básník, klasik slovní hříčky a nonsensu pro děti i dospělé. Debutoval jako básník sociálního protestu sb. *Soldat eller menneske* (1941, *Voják nebo člověk*) a protiválečného postoje (*Digte under besættelsen* (1945, *Okupační verše*). Tvorbě pro děti se věnoval po celý život. Prvními byly v ilegalitě vydané pohádky, *Solen, Maanen og Stjernerne* (1943, *Slunce, měsíc a hvězdy*), po válce rozvinul celoživotní spolupráci s pozdějším nositelem AA, ilustrátorem Ib Spang Olsenem (11. 6. 1921). Všechny poválečné generace vyrůstaly s jejich hříčkami a říkankami, např. *Den lille frække Fredrik* (1951, *Malý drzý Fredrik*) nebo *Halfdans ABC*

(1967, Halfdanova abeceda). Spolu vydali i řadu retrospektivních antologií, např. Hokus Pokus og andre børnerim (1967, Hokus pokus a jiné verše pro děti) a jeden cestopis, Regnens harpe. Digte og grafik fra Irland (1990, Dešťová harfa. Básně a obrázky z Irska). V tvorbě pro dospělé jeví autorův barokní humor výrazné rysy melancholie, v básnické sb. Tosserier (1951 – 57, Blázniviny). D. d.: Fem små troldebørn (1948, Pět malých trolů), Julekalender for børn (1984, Vánoční kalendář pro děti), Tante Andante (1988, Teta Andante), Onkel Karfunkel (1988, Strýček Karfunkel).

mij

REUTER Bjarne, 29. 4. 1950, Kodaň (Dánsko), dánský romanopisec, na přelomu století nejčtenější autor pro mládež. Vystudoval učitelství, debutoval románem Kidnapping (1975, Únos). Záhy se začal věnovat výhradně spisovatelství, řada z jeho 70 románů byla zfilmována, mnohé s velkým komerčním úspěchem, jeho díla jsou přeložena do 20 jazyků, mj. do němčiny, angličtiny, francouzštiny, portugalštiny a japonštiny. V Dánsku jsou na prvním místě ve statistice výpůjček ve veřejných knihovnách. Do prostředí svérázného předměstí Kodaně (Brønshøj), odkud sám pochází, umístil děj r. Zappa (1977, Zappa) o partě chlapců, dospívajících na začátku 60. let, podobně jako Månen over Bella Mio (1988, Měsíc nad Bella Mio), kritiky označovaný za emocionálně nejsilnější autorovo dílo. O vytrvalosti a nezlomné naději vyprávává humorem hýřící trilogie o Busterovi, nastávajícím cirkusovém umělci, kterému se lepí na paty smůla – Busters verden (1979, Busterův svět), Kys stjernene (1980, Polib hvězdy) a Hvor regnbuen ender (1982, Kde končí duha). Přestože autorův rejstřík stylistický i žánrový je velmi pestrý, převládá realistické pojetí, např. v hist. románu Drengene fra Sankt Petri (1991, Kluci ze Sankt Petri) o skutečných událostech z 2. svět. války. Převyprávěl také pohádky Rottefængerens fra Hameln (1976, Krysař z města Hameln) nebo Drengen der ikke kunne blive bange (1978, O chlapci, který se neuměl bát), publikoval i

vlastní fantastické příběhy, např. Slusernes Kejsler (1978, Císař všech zdymadel), jež zachycuje nemilosrdný boj o přežití po skončení všezničující války. Tento r. byl původně určen pro dospělé, po šesti letech vyšel v upravené verzi pro mládež. Za nejlepší dílo označila kritika r. Shamran (1985, Šamran) ze žánru fantasy, o těžce nemocném chlapci, který bojuje na život a na smrt v mytologickém univerzu s knížetem zla. Publikoval r. pro dospělé, např. thriller Langebro med løbende figurer (1995, Dlouhý most s běžícími postavami), ale dělení literatury podle cílové skupiny sám nepovažuje za podstatné. Chce být autorem pro celou rodinu, neboť umí do napínavého děje vložit hodnotové poselství. Byla mu udělena úctyhodná řada národních i mezinárodních ocenění. D.d.: r. Abdulahs juveler (1981, Abdulahovy klenoty), Vi der valgte Mælkevejen (1989, My jsme zvolili Mléčnou dráhu), En dag i Hector Hansens liv (1990, Jeden den v životě Hektora Hansena), Under kometens hale (1999, Pod ocasem komety).

mij

RUNY, nejstarší doklad severského písemnictví. Starogermánské runové písmo obsahovala 24 znaků, v průběhu staletí však změnilo svou podobu, zjednodušená abeceda měla pak 16 znaků. Runová abeceda se nazývá Futhark podle prvních šesti písmen. Je uváděna celá řada zdrojů tohoto písma, za nejvýznamnější je označován vliv západořecké abecedy, resp. keltsko-etruský původ. Runové písmo, jež se používalo k magickým účelům i k předávání informací, je zachováno především na řadě runových kamenů, nalezených ve Skandinávii, ale též na předmětech z kosti a dřeva. Většina ze zachovalých nápisů pochází z doby vikingské a povikingské, nejmladší ještě ze 16. stol.

mij

SANDMAN(OVÁ) LILIUS Irmelin, 4. 4. 1936 Helsinky (Finsko), finská prozaička píšící švédsky. Studovala psychologii a literární vědu. Debutovala sb. b. Trollsång (1955, Píseň kouzel) a realistickým r. pro mládež Historien om oss (1958, Příběh o nás) o sepětí lidských dějin s přírodou. Inspirací se stala vlastní dceruška Muddle, jakoby z její perspektivy je vyprávěn i poetický příběh r. Enhörningen (1962, Jednorožec). Hranice mezi fantazií a realitou mizí, nastupuje symbolismus a hluboký psychol. vhléd do vztahu dětí a dospělých. Autorka ukazuje, že to nevšední, nadpřirozené, neleží v nedosažitelné dálce, nýbrž zde, mezi lidmi, nebo spíše v hloubi lidského nitra. To je poselství i románové série Fru Sola (1969 – 1971, Paní Slunce). O útěku z výchovného ústavu a o obtížné cestě ke skutečné, tedy vnitřní svobodě, vypráví r. Bonadea (1967, Bonadea). Její knihy byly přeloženy do deseti jazyků a překračují hranice lit. pro mládež. Jejich imaginace nese osobité, často zašifrované poselství, pootevírající pohled do vnitřního světa dítěte i dospělého. D. d.: r. pro mládež Om Härligasthus (1966, O domě Krásných), Morgonlandet (1968, Země zítřka).

mij

STARK Ulf, 12. 7. 1944 Stockholm (Švédsko), švédský básník, prozaik, literární kritik. Vystudoval pedagogiku a psychologii. Ve dvaceti debutoval sb. b. Ett håll till livet (1964, Hold životu). Více než deset let vykonával činnost vrcholového manažera, pak se zcela vrátil k literatuře, a to r. Petter och den röda fågeln (1975, Petr a rudý pták) Ohromnou odezvu získal r. pro mládež Dårfinckar och dönickar (1984, Blázni a popletové), v němž opustil době poplatný didakticky pozvednutý prst a nahradil jej nesentimentální vitalitou a originálním humorem. Situační komika a řetěz zdánlivých nedorozumění mají hlubší poselství: cesta za objevením a udržením vlastní identity je někdy paradoxně spojena s nečekanými proměnami, život je totiž smutný i úžasný zároveň. Veselé příběhy o vážnosti života, motiv Pygmalionu a

bolestné hledání vnitřní pravdy zachycuje r. *Låt isbjörnarna dansa* (1986, Nechte tančit lední medvědy) o dítěti v rozporuplné situaci po rozvodu rodičů. Následovaly čtyři desítky románů pro dospívající, obrázkových knih pro nejmenší, esejů a lit. teoretických článků. D. d.: *Storebrorsan* (1995, Starší brácha), *Min syster är en ängel* (1996, Moje sestra je anděl), *När pappa visade mej världsalltet* (1998, Když mi táta ukázal vesmír).

mij

THOR(OVÁ) Annika, 2. 7. 1950 Göteborg (Švédsko), švédská prozaička a scenáristka, filmová kritička a teoretička. Vystudovala obor média, řadu let pracovala jako knihovnice a filmová žurnalistitka, debutovala r. *En ö i havet* (1996, Ostrov v moři), který vzbudil značnou pozornost, získal ceny a uznání, stal se první částí pětidílné série. Sestry Steffi a Nelli z Vídně posílají rodiče z prostředí rasové nenávisti a ohrožení do bezpečí emigrace, a to na malý ostrov u švédských břehů, jejich dospívání se prolíná s bolestnými válečnými zkušenostmi a strastiplným přivýkáním cizímu prostředí a kultuře. Romány o židovských dívenkách vycházely až do 1999, v 2002 byly vysílány jako televizní seriál, při té příležitosti autorka uvedla na pravou míru, že román není autobiografický, neboť její vlastní matka uprchla před nacismem do Švédska s celou rodinou jako třináctiletá, a to už v r. 1933. Původně filmový scénář přepracovala do románové podoby s titulem *Sanning eller konsekvens* (2002, Pravda nebo následky), tato psychologicky mistrovská analýza o podstatě přátelství zachycuje z perspektivy dvanáctiletých dívek dramatickou zápletku, vedoucí k reflexi závažných morálních dilemat jako věrnost, zrada, vina a odpovědnost; dílo je originální studií období přechodu mezi dětstvím a dospíváním. Autorka píše filmové a divadelní scénáře, publikuje články a eseje o svých zkušenostech ze světa médií, ale také o světonázorovém hledání, o víře a toleranci. Získala řadu významných ocenění ve Švédsku i v zahraničí.

mij

THORVALL(OVÁ) Kerstin, 12. 8. 1925 Eskilstuna (Švédsko), švédská prozaička. 1947 absolvovala výtvarnou školu, do začátku 60. let pracovala jako výtvarnice v reklamě, řadu vlastních knih sama ilustrovala.. V žánru dětských knih debutovala r. pro dívky Flicka i april (1961, Dívka v dubnu), psala eseje i lyriku, dlouhodobě spolupracovala s rozhlasem. Největšího úspěchu dosáhla r. o chlapci Gunnarovi, Gunnar gör mål (1966, Gunnar dává gól), Gunnar vill inte klippa håret (1968, Gunnar si nechce stříhat vlasy) podává psychologicky přesvědčivý portrét chlapce v předpubertálním věku, podobně jako Jonas och kärleken (1980, *Jonáš a láska*, č. 1986). V její tvorbě se projevuje společenská angažovanost a sociální problematika, např. Thomas – en vecka i maj (1967, Tomáš – jeden týden v máji) vypráví o procesu politického uvědomování v souvislosti s válkou ve Vietnamu. O problematickém vztahu dětí a dospělých, o světlých i tragických událostech dětství pojednává dvoudílný r. I stället för en pappa (1971, Místo tatínka), Hur blir det sen då? (1972, Jaké to bude potom?). D.d.: Eseje Kvinnor och barn (1968, Ženy a děti) a Jeg vet hur det känns (1972, Vím, jaké to je), r. pro dospělé Det mest förbjudna (1976, Nejzakázanější), pro dívky Oskuldens död (1977, Smrt nevinnosti), Anders hittar en kattunge (1978, Anders našel kocourka), sb. b. Nedstigen ängel (1991, Sestoupil anděl).

mij

TOPELIUS Zachris, 14. 1. 1818 Kuddnäs u Nykarleby (Finsko) – 12. 3. 1898 Helsinky (Finsko), švédsky píšící finský básník, prozaik, dramatik a překladatel, ústřední představitel národního obrození ve Finsku. Studoval na univ. v Helsinkách přírodní vědy a historii. Stal se prof. ruských, finských a obecných dějin, později rektorem univerzity. Debutoval jako romantický básník sb. b. Ljungblommor (1845, Kvítiky vřesu), byl inspirován mj. finskou lidovou poezií. Pod vlivem H. Chr. Andersena zpracovával každodenní příběhy a vydal čtyři sv. Sagor (1847 – 1852, Pohádky). Hist. román Fälskärens berättelser (1853, Příběhy polního

lékaře) byl sice původně určen dospělým, stal se však klasickou četbou pro mládež. Své verše, texty a povídky publikoval v časop. pro mládež, jenž sám založil a vedl – Eos (1854 – 1866) a Trollsländan (1863 – 1873). Lásku k vlasti vštěpoval fin. mládeži v historickém a geografickém přehledu Boken om vårt land (1875, Kniha o naší zemi). Touhu po spravedlnosti ve společnosti a harmonii v souznění s přírodou vložil do souhrnného díla, osmivazkového Läsning för barn (1865 – 1896, Čtení pro děti), které bylo posmrtně vydáno s ilustracemi významných malířů jako poklad národní kultury. Jeho vztah k dětem odpovídal duchu nár. romantismu – *celé dětství je vlastně poezií samo o sobě*. Stal se klasikem fin. literatury pro děti a mládež. D. d.: cyklus b. Sylvias visor (1853-55, Sylviiny písně), hist. román Stjärnornas kungabarn (1889, Královské dítě hvězd)..

mij

TROLOVÉ, pohádkové postavy ze severských, zvláště norských pohádek a pověstí, jejichž obraz doznal v průběhu 20. stol. významných proměn. Tradiční lidová představa skalního obra nebo skřeta, často zlého nebo hloupého se pod vlivem umělých pohádek a ilustrací pro nejmenší přeměnila v dobromyslné strašidylko. V poetice lidových pohádek je trol výsočným ztělesněním nepřátelských sil divoké přírody, jež není možno přemoci silou, jen bystrým rozumem a vychytralou lstí. Jeho zjev splýval se zalesněnými srázy a vrcholky hor, lidová fantazie si ho představovala s dlouhým zahnutým nosem a čtyřmi prsty na ruce i nohou. Srov. pohádky sběratele → Asbjørnsena.

mij

VESTLY(OVÁ) Anne-Cath., 15. 2. 1920 Rena (Norsko), norská prozaička a dramatička, jejíž dílo se stalo součástí klasického odkazu lit. pro děti. Spolu s → Alfem Prøysenem a → Torbjørnem Egnerem tvoří triumvirát tvůrců, jejichž díla zůstávají pro generace nor. dětí prvním setkáním s literaturou. Začínala jako herečka a v dramatických svých dílech vystupovala

na divadle a ve filmu až do vysokého věku. Vlastní tvorbu zahájila účinkováním v rozhlasovém pořadu *Barnetimen for de minste* (Hodinka pro nejmenší). Debutovala knihou *Ole Aleksander* (1953, *Ole Alexandr*), o tomto chlapci následovala celá série v knižní i rozhlasové podobě, podobně jako o dalších dětských hrdinech, nejčastěji předškolního věku, např. o děvčátku jménem Guro (*Guro og nøkkerosene*, 1976, *Guro a lekníny*). Její tvorba byla označována za „realismus každodennosti“, neboť zachycovala život mezi bloky čerstvě vystavěného velkoměstského sídliště, hektické denní tempo zaměstnaných matek nebo existenční starosti neúplných rodin. Autorka zachovávající si neotřelý dětský pohled, pracovala s motivem stěhování z venkovského do městského prostředí, v němž byla celá rodina konfrontována s řadou nevidaných novot jako je nákup v samoobsluze, obsluha automatické pračky nebo cestování metrem, a ještě silněji s novým sociálním prostředím a atmosférou velkoměsta. Charakteristickým rysem její poetiky je proměna zažitých stereotypů (dítě si umí lépe poradit s pračkou než technicky neohrabaný tatínek) a zřetelně předznamenává rozvolňování společenských rolí, zvláště emancipaci ženy. Např. v r. *Aurora* i *blokk Z* (1966, *Aurora z bloku Z*) je se dvěma dětmi v domácnosti tatínek, který píše doktorskou práci z historie, zatímco maminka usedá do auta a objíždí klienty své advokátské kanceláře. Koordinace náročného zaměstnání a času na děti je čím dál obtížnější, děti jsou často odsouzeny k nesnesitelně dlouhému čekání nebo k tomu, aby byly nenápadné a takřka neviditelné. Autorka byla dříve kritizována pro příliš idylické líčení charakterů, avšak skutečnost, že v příbězích vítězí solidarita, vřelost a bezpečí lidské sounáležitosti zdaleka neznamená, že by texty neobsahovaly pocity zranitelnosti, samoty a beznaděje. Napsala přes 40 knih, mnohé byly zdramatizovány pro rozhlas i divadlo, zfilmovány pro televizi i film, přeloženy do 14 jazyků. Vedle dlouhé řady cen a uznání obdržela i *Řád sv. Olava* (Rytíř 1. třídy, 1992).

mij

WAHL Mats, 10. 5. 1945 Malmö (Švédsko), švédský romanopisec, novelista, scénárista a dramatik. Vystudoval psychologii a pedagogiku, věnoval se vzdělávání dospělých, v této oblasti publikoval odborné články, např. *Konsten att undervisa* (1979, *Umění vyučovat*). Do krásné literatury vstoupil r. pro mládež *Hallonörmen* (1980, *Halonový had*). Prvky napětí, kriminální zápletky, motivy čestnosti, přátelství a lásky tvoří kostru v dynamickém r. *Vinterviken* (1993, *Zimní zátoka*) z prostředí Stockholmu, který v německém překladu získal Cenu literatury pro mládež (*Jugendliteraturpreis*). Historický r. *Nu seglar Vasa* (1995, *Vasa se vydává na moře*) zachycuje události třicetileté války perspektivou dětských hrdinů. *Den långa resan* (1999, *Dlouhá cesta*) je dobrodružná historie o lodní výpravě do Kantonu roku 1742, s věcným komentářem a ilustracemi →Svena Nordqvista. R. *Den usynlige* (2001, *Neviditelný*) ukazuje formou thrilleru vážné následky neonacistického extremismu mezi současnou švédskou mládeží. Vážnými tématy, jejichž komplexní zpracování je dokladem unikátní důvěry autora vůči vstřícnosti mladého čtenáře, svým vyhraněným stylistickým a vypravěčským uměním překračuje tento autor tradiční hranice tvorby pro mládež. D. d.: r. *Hat* (1985, *Nenávist*), *Nåra riktigt fina dar* (1993, *Pár opravdu krásných dní*), *Mötet* (1997, *Setkání*), *Svenska för idioter* (2004, *Švédština pro idioty*).

mij

WALTARI Mika, 19. 9. 1908 Helsinky (Finsko) – 26. 8. 1979 Helsinky (Finsko), finský prozaik, písícií mj. pod pseudonymy Leo Arne, Kristian Korppi či Nauticus. Svým dílem pokryl celou škálu žánrů, psal povídky, pohádky, detektivky, eseje, dramata, filmové scénáře, básně a přes tři desítky románů, z nichž hist. romány mají dodnes největší popularitu. Začal studovat teologii, ale brzy přešel na filozofii, estetiku a dějiny umění, Univerzitu v Helsinkách

absolvoval 1929. Ještě jako student vydal svůj první román, *Suuri illusioni* (1928, Velká iluze), která z něj učinila mluvčího mladé generace, inspirované ruským a italským futurismem. Fascinace technickým pokrokem moderní doby je hlavním znakem také sb. básní, *Valtatioet* (1929,), jež napsal společně s Olavi Pavolainenem. Ve třicátých letech procestoval jako novinář celou Evropu. Trilogie *Isästä poikaan* (1933-35, Z otce na syna) pojednává o dějinách Helsinek a zpracovává částečně i příběh vlastní rodiny. Nejslavnějším dílem tohoto desetiletí se stala novela *Vieras mies tuli taloon* (1937, Na farmu přišel cizinec, č. *Cizinec přichází*, 1941), jež vyvolala debatu o mravnosti v literatuře a byla záhy přeložena do deseti jazyků. Největším autorovým úspěchem se však stal *Sinuhe, Egyptiläinen* (1945, *Egyptan Sinuhet*, č. 1965), zasazený do období faraona Achnatona, vládnoucího ve 14. stol. př. n.l. Román byl přeložen do 30 jazyků. Text, jenž je inspirován stylem, rytmem i obrazností biblického jazyka, sice přesně zachycuje prostředí a dobu starého Egypta, obsahuje však řadu aktualizací, jež byly vnímány a oceňovány právě v době bezprostředně po 2. svět. válce. Dalším závažným dílem je r. *Johannes Angelos* (1952, *Johannes Angelos*, č. *Pád Cařihradu*, 1975), obsahující rovněž řadu záměrných paralel s moderní dobou, např. pocit zániku civilizace, jak se roku 1453 jevílo dobytí Cařihradu osmanskými Turky. I v další tvorbě se autor soustředil na rozsáhlé hist. romány, jejichž děj je zasazen do oblastí kolem Středozemního moře. Svůj zájem o psychologii plně rozvinul v *Turms Kuolematon* (1955, *Tajemný Etrusk*, č. 1972). Dětským čtenářům věnoval pohádky *Dshinnistanin prins* (1929, *Džinistánský princ*, č. *Bílý slon a jiné pohádky*, 2004), podle jeho děl vzniklo 33 filmů. D. d.: *Mikael Karvajalka* (1948, *Krvavá lázeň*, č. 2002), *Mikael Hakim* (1949, *Mikael Hakim*, č. *Šťastná hvězda*, 2002), *Valtakunnan salaisuus* (1959, *Jeho království*, 1974), *Ihmiskunnan viholliset* (1964, *Nepřátelé lidstva*, č. 1999), *Nuori Johannes* (1980, *Mladý Johannes*, č. jako *Čtyři západy slunce*, 1976 a jako *Temný anděl*, 2000), *Komisario Palmun erehdys* (1940, *Tříkrát komisař Palmu*, č. 1989), *Lähdin Istanbuliin* (1947, *Cesta do Istanbulu*, č. 2003).

ZWILGMEYER(OVÁ) Dikken, 20. 9. 1853 Trondheim (Norsko) – 28. 2. 1913 (Kongsberg (Norsko), norská prozaička. Svůj debut, r. *Vi Børn* (1890, *My děti*) uveřejnila pod pseudonymem Inger Johanne. Tento r. má epizodický charakter a deníkovou strukturu, osudy hlavní hrdinky autorka ztvárnila ještě v r. *Karsten og jeg* (*Karsten a já*, 1891) a *Barndom* (*Dětství*, 1895). Příběhy, které prožívá temperamentní Inger Johanna a skupinka dětí, kterou vede, jsou často divoké až dospělým oči přecházejí, ale končívájí smířlivě, ano lítostným pokáním. Úřednický a měšťanský stav ani jeho opory, náboženství a morálka, není sice otevřeně kritizován, avšak nahlížen z neobvyklého úhlu – z perspektivy dětí bez předsudků. Charaktery dospělých jsou relativizovány, sociální konvence zesměšňovány. Zobrazovaná společnost je strukturována tradičně, avšak Inger Johanna se pohybuje mezi dvěma extrémy - mezi odvážným únikem do absolutní svobody a poslušným přizpůsobením se. Zachycené prostředí bylo čtenářům důvěrně známo, bylo to norské maloměsto s typickými řemesly a charakteristickými postavičkami. Další autorčinou hrdinkou je šestnáctiletá Anniken Præstgaren (*Pastorova Anniken*, 1900), prototyp lit. zlatého věku, která už nemá divokou nespoutanost a neotřelou radostnost své třináctileté předchůdkyně. Působí sice dojmem, že je smířena s dobově podmíněným osudem ženy, nemůže však najít cestu do vyžadovaného a očekávaného společenského postavení, výhodného sňatku apod. Při záchraně cizího života přijde sama o život. I ostatní díla jsou ve znamení pesimistického pohledu na osudy žen, např. *Som kvinder er* (1906, *Jaké jsou ženy*). D. d.: r. *Morsomme dage* (*Veselé dny*, 1896), *Hos onkel Max og tante Betty* (1897, *U strýčka Maxe a tetičky Betty*), *Fire kusiner* (1899, *Čtyři sestřenice*), *Syvstjernen* (1900, *Sedmicípá hvězda*), *Maja* (1905, *Maja*).

